

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Rozdíly v důvodech rozvodu mezi muži a ženami

Bakalářská práce

Autor: Eliška Modzgová

Studijní program: B0314A250008 Sociologie

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Klára Brožovičová, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Zadání bakalářské práce

Autor: Eliška Modzgová

Studium: F21BP0101

Studijní program: B0314A250008 Sociologie

Studijní obor:

Název bakalářské práce: Rozdíly v důvodech rozvodu mezi muži a ženami

Název bakalářské práce AJ: Differences in the reasons for divorce between men and women

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na rozdíly v důvodech rozvodu mezi původně sezdanými muži a ženami, kteří mají dítě/děti. Cílem práce je porovnat a analyzovat hlavní faktory vedoucí k rozvodu u žen a mužů a zkoumat, zda existují značné rozdíly v důvodech rozvodu.

V teoretické části práce jsou představeny klíčové pojmy jako gender, rodové role a stereotypy, také jejich vliv na průběh a důvody rozvodu. Dále jsou představeny relevantní teoretické přístupy a výzkumy, které se zabývají rozdíly v důvodech rozvodu mezi ženami a muži.

Empirická část práce je založena na analýze kvalitativních dat získaných ze strukturovaného rozhovorů s rozvedenými muži a ženami. Výzkum se zaměřuje na zjištění hlavních faktorů vedoucích k rozvodu, jako jsou komunikace, finanční problémy, nevěra, rodinné problémy nebo nesoulad v pohledu na výchovu dětí. Získaná data jsou následně analyzována a vyhodnocena s důrazem na rozdíly v důvodech rozvodu.

V závěrečné části práce budou shrnuty výsledky výzkumu a diskutovány hlavní rozdíly v důvodech rozvodu mezi oběma pohlavími.

Amato, P. R., D. Previti. 2003. "People's reasons for Divorcing: Gender, Social Class, the Life Course, and Adjustment." Journal of Family Issues 24 (5): 602-626.

Vohlídalová, M. 2010. "Kdo podává žádost o rozvod a jaké jsou příčiny rozpadu partnerských vztahů?" Gender, rovné příležitosti, výzkum 11 (2): 48-56.

Vaughan, D. 1986. Uncoupling. New York: Oxford University Press.

Amato, P. R. 2010. "Research on Divorce: Continuing Developments and New Trends." Journal of Marriage and Family 72 (3): 650-666.

Becker, G. S. 1981. A Treatise on the Family. Cambridge (MA): Harvard University Press.

Zadávací pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Klára Brožovičová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 19.4.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne ...

Podpis autora/autorky

Anotace

MODZGOVÁ, Eliška. Rozdíly v důvodech rozvodu mezi muži a ženami. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 44 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na rozdíly v důvodech rozvodu mezi původně sezdánými muži a ženami, kteří mají dítě/děti. Cílem práce je porovnat a analyzovat hlavní faktory vedoucí k rozvodu u žen a mužů a zkoumat, zda existují značné rozdíly v důvodech rozvodu. V teoretické části práce jsou představeny klíčové pojmy jako gender, rodové role a stereotypy, také jejich vliv na průběh a důvody rozvodu. Dále jsou představeny relevantní teoretické přístupy a výzkumy, které se zabývají rozdíly v důvodech rozvodu mezi ženami a muži. Empirická část práce je založena na analýze kvalitativních dat získaných ze strukturovaných rozhovorů s rozvedenými muži a ženami. Výzkum se zaměřuje na zjištění hlavních faktorů vedoucích k rozvodu, jako jsou komunikace, finanční problémy, nevěra, rodinné problémy nebo nesoulad v pohledu na výchovu dětí. Získaná data jsou následně statisticky analyzována a vyhodnocena s důrazem na rozdíly v důvodech rozvodu. V závěrečné části práce budou shrnuty výsledky výzkumu a diskutovány hlavní rozdíly v důvodech rozvodu mezi oběma pohlavími.

Klíčová slova: Gender, rodové role, stereotypy

Annotation

MODZGOVÁ, Eliška. Differences in the reasons for divorce between men and women. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024. 44 s. Bachelor Thesis.

This bachelor's thesis focuses on the differences in the reasons for divorce between originally married men and women who have a child/children. The aim of the thesis is to compare and analyze the main factors leading to divorce among women and men and to investigate whether there are significant differences in the reasons for divorce.

In the theoretical part of the thesis, key concepts such as gender, gender roles and stereotypes are introduced, as well as their influence on the course and reasons for divorce. Furthermore, relevant theoretical approaches and researches that deal with the differences in the reasons for divorce between women and men are presented.

The empirical part of the work is based on the analysis of qualitative data obtained from structured interviews with divorced men and women. The research focuses on identifying the main factors leading to divorce, such as communication, financial problems, infidelity, family problems or discord in the way children are raised. The obtained data are subsequently statistically analyzed and evaluated with an emphasis on differences in the reasons for divorce.

In the final part of the work, the research results will be summarized and the main differences in the reasons for divorce between the two sexes will be discussed.

Key words: Gender, gender roles, stereotypes

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce, Mgr. et Mgr. Kláře Brožovičové Ph.D., za metodické vedení a odborné konzultace, které mi během zpracovávání poskytla.

Obsah

1	Úvod	10
2	TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1	Klíčové pojmy	11
2.1.1.	Gender.....	11
2.1.2.	Rodové role	11
2.1.3.	Stereotypy	11
2.2	Rozvod v českém a zahraničním prostředí	12
2.3	Definice rozvodu a jeho historie	13
2.4	Základní pojmy a terminologie rozvodu	14
2.5	Příčiny rozvodu	15
2.5.1.	Sociální aspekty rozvodu	16
2.6	Teorie genderových rozdílů	17
2.6.1.	Genderové rozdíly a role	17
2.6.2.	Sociokulturní a biologické faktory ovlivňující rozdíly mezi pohlavími	18
2.6.3.	Stereotypy a jejich vliv na rozvodové procesy	19
2.7	Dopady rozvodu na děti	20
2.7.1.	Sociální a psychologické dopady rozvodu na děti.....	20
2.7.2.	Role rodičů v adaptaci dětí na rozvod.....	21
2.8	Psychologické aspekty rozvodu	21
2.8.1.	Emoční důsledky rozvodu	21
2.9	Komunikace a konflikty v manželství	23

2.10	Ekonomické aspekty rozvodu	25
2.10.1.	Finanční dopady	25
2.11	Dělení majetku a finanční podpora po rozvodu.....	26
3	EMPIRICKÁ ČÁST	27
3.1	Cíl výzkumu	27
3.2	Design výzkumu.....	27
3.3	Struktura rozhovoru	28
3.4	Výběr vzorku	31
3.5	Charakteristika výzkumného vzorku	31
3.6	Výzkumné otázky	32
3.6.1.	Hlavní výzkumná otázka.....	32
3.6.2.	Vedlejší výzkumné otázky	32
3.7	Etické aspekty výzkumu	32
4	ANALYTICKÁ ČÁST	34
4.1	Děti.....	34
4.2	Komunikace	35
4.3	Sociální kontext.....	36
4.4	Hádky.....	37
4.5	Individuální prožívání	39
4.6	Praktické aspekty	40
4.7	Budoucnost	41
4.8	Postoj po rozvodu.....	42

4.9	Poznatky	42
5	Závěr	44
5.1	Informace o výzkumném vzorku.....	46
6	PŘÍLOHY.....	47
7	SEZNAM ZDROJŮ.....	50
8	SEZNAM GRAFŮ	54

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou rozdílů v důvodech rozvodu mezi muži a ženami. Hlavním cílem práce je identifikovat, jak různé genderové perspektivy ovlivňují vnímání problémů ve vztazích, které mohou vést k rozvodu. Vzhledem k rostoucím počtům rozvodů v moderní společnosti se jeví toto téma jako stále relevantnější. Práce se opírá o kvalitativní výzkum, v rámci kterého byly provedeny rozhovory s muži a ženami (bývalými páry), kteří prošli rozvodem. Získané informace jsou analyzovány s cílem odhalit hlubší motivace a příčiny rozpadu manželských svazků z pohledu obou pohlaví.

V teoretické části práce jsou představeny základní teorie a koncepty týkající se manželských vztahů, genderových rolí a komunikace ve vztazích. Práce se zaměřuje na význam efektivní komunikace, emocionální podpory a vzájemného porozumění v partnerství. Dále jsou zde rozebrány psychologické a sociologické aspekty, které mohou ovlivnit dynamiku manželského vztahu a vést k jeho rozpadu.

V empirické části práce jsou analyzovány rozhovory s respondenty, kteří se rozvedli. Zkoumány jsou příběhy jednotlivců s důrazem na specifické důvody rozvodu, které jsou často uváděny v literatuře, jako jsou nedostatečná komunikace, nevěra, rozdíly v očekáváních a hodnotách, neschopnost řešení konfliktů, nerovnoměrné rozdělení domácích prací. Tyto rozhovory umožňují porozumět, jak se důvody rozvodu liší mezi muži a ženami a jaké jsou vzory v těchto rozdílech.

Cílem této práce je nejenom poskytnout akademický přehled o tom, jakými problémy se muži a ženy v manželstvích potýkají, ale také nabídnout užitečné náhledy pro odborníky pracující v oblasti manželského poradenství a terapie. Analýza rozdílů v důvodech rozvodu by měla přispět k lepšímu porozumění a efektivnější pomoci páru, který se snaží vyřešit své problémy a obnovit harmonii ve vztahu. V závěru práce budou shrnuty klíčové poznatky a doporučení pro praxi, které by mohly pomoci snížit počet rozvodů a zlepšit kvalitu manželských vztahů.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Teoretický rámec této bakalářské práce staví na klíčových konceptech genderové sociologie a sociologie rodiny, s důrazem na identifikaci a analýzu rozdílů v důvodech rozvodu mezi muži a ženami. Genderová sociologie poskytuje vhled do sociálních konstrukcí mužství a ženství a jak tyto konstrukce ovlivňují sociální interakce, včetně partnerských vztahů. Zpracování rešerše spočívalo v analýze literatury na téma rozvodu, ale i manželství, neboť jedno je na druhém nevyvratitelně závislé (rozvod bez manželství není možný). Bylo využito sociologických časopisů, webových stránek, knih a monografií sociologů, ale také online knihoven.

2.1 Klíčové pojmy

2.1.1. Gender

„Gender je termín používaný pro skupinu vlastností a chování formované kulturou a spojené s obrazem muže a ženy. Nejbližším českým ekvivalentem pojmu gender je termín rod. Toto označení však není zcela adekvátní a navozuje nepřesné souvislosti. Koncepce gender zdůrazňuje kategorie kontrastujících charakteristik s označením „feminní“ či „maskulinní“, které odrážejí očekávání spjatá s rolemi muže a ženy. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa působení, gender vyjadřuje, že velmi rozdílné názory na přiměřené chování žen a mužů mohou mít jak různé společnosti, tak tytéž společnosti v různých obdobích historie, nebo odlišné skupiny v rámci téže společnosti.“ [Velký Sociologický slovník, s. 339]

2.1.2. Rodové role

Rodové role představují očekávané vzorce chování, povinností a charakteristik spojených s mužstvím a ženstvím v rámci dané společnosti. Tyto role jsou formovány a udržovány sociálními normami, kulturou a očekáváními spojenými s biologickým pohlavím jedince. Je to sociální konstrukt zpravidla opírající se o stereotypy „maskulinního“ a „femininního“ chování [Urban, 2022].

2.1.3. Stereotypy

„Stereotyp je označení pro zjednodušující souhrnný popis určité společenské skupiny. Může být pozitivního či negativního charakteru a s tím či oním stereotypem je – či v minulosti byla – spojována prakticky každá společenská skupina. Genderové stereotypy tedy představují jakési zjednodušující popisy toho, jak má vypadat „maskulinní muž“

a „feminní žena.“ Genderové stereotypy jsou univerzálně platné, předpokládá se, že charakteristiky, které tvoří genderový stereotyp, sdílí všichni příslušníci daného pohlaví.“ [Renzetti, Curran, 2003]

2.2 Rozvod v českém a zahraničním prostředí

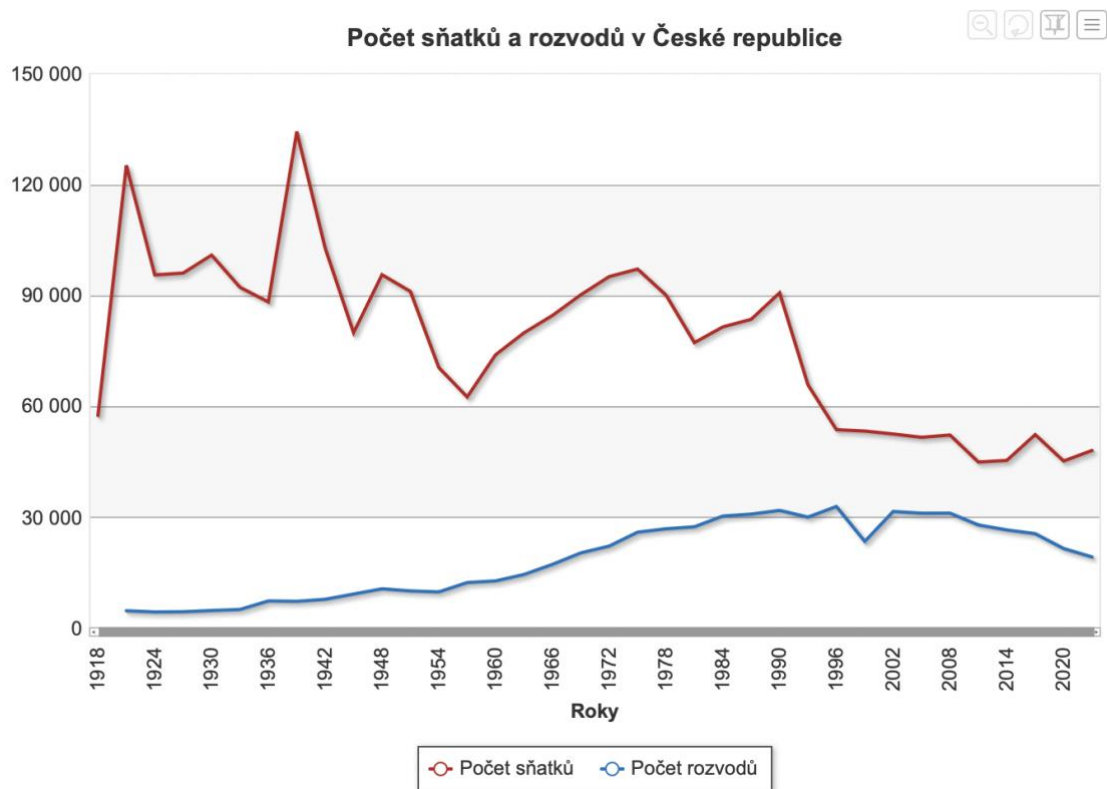
Ve většině zemí, kde se sleduje rozvodovost, jsou to ženy, kdo nejčastěji podává žádosti o rozvod, jak zjistil Härkönen v roce 2013. I když samotné podání žádosti a iniciace rozvodu jsou dvě rozdílné věci, výzkumy ukazují, že ženy stojí za většinou rozhodnutí k rozvodu (Vaughan, 1986). Tento trend nelze vysvětlit jen evidencí žádostí, ale odráží se i v aktivním přístupu žen k rozvodu, který se liší od přístupu mužů. Muži se méně často vyjadřují k rozvodovým důvodům s ohledem na racionální a psychologické motivy (DeGraaf, Kalmijn, 2006) a mají menší tendenci iniciativně žádat o rozvod, zejména pokud jsou děti součástí rodiny, kvůli obavám z omezení kontaktu s nimi (Kalmijn, Poortman, 2006; Hewitt, 2009).

Důsledky rozvodu jsou pro ženy obzvláště náročné, nejen z ekonomického hlediska, ale rozvod má významný vliv i na jejich budoucí partnerský život. Přesto jsou to právě ženy, kdo nejčastěji podává žádosti o rozvod (Fučík). Tento paradox byl zaznamenán i ve výzkumu Vohlídalové (2010) v kontextu České republiky, kde ve dvou třetinách případů podávají žádosti o rozvod ženy. To není jen statistický údaj, ale Vohlídalová to interpretuje jako odraz úvah o možnostech po rozvodu, protože frekvence iniciace rozvodů ženami se liší ve různých sociálních skupinách. Tyto rozdíly odrážejí "šance na úspěšný start nového života po rozvodu" (Vohlídalová, 2010).

Podle mezinárodních studií se v posledních desetiletích mění také důvody uváděné při rozvodu. Méně se objevují násilí, nevěra či alkoholismus, a naopak přibývají psychologické a vztahové problémy, spory o rozdělení domácích povinností a péče (de Graaf, Kalmijn, 2006; Vohlídalová, 2010). Tyto změny naznačují, že nároky na rozvod se stávají flexibilnějšími, a legitimní důvody pro rozvod již nejsou omezeny jen na vážnou patologii, ale souvisí s očekáváním naplněné intimity, vzájemnosti a respektu (Giddens, 1993).

V České republice V první polovině 20. století končila rozvodem desetina manželství. Hranice 30 % byla poprvé překonána v roce 1975. V období 2005–2010 rozvodovost v celkovém trendu stagnovala na úrovni 47–50 %. Historické maximum, 50

% manželství končících rozvodem, bylo zaznamenáno v roce 2010 (Český statistický úřad). Nicméně do roku 2012 došlo k poklesu zpět na úroveň z počátku nového tisíciletí, přesněji na hladinu 44 % (viz graf 1).

Graf 1 Sňatky a rozvody

2.3 Definice rozvodu a jeho historie

Rozvod představuje jednu z klíčových životních událostí, která sebou přináší řadu sociálních implikací. Mezi ně patří především změny ve fungování rodiny a výchově dětí, ale také výrazné posuny v ekonomickém a sociálním postavení členů rozpadající se domácnosti, což ovlivňuje jejich životní styl, zaměstnání a další aspekty života. Tyto proměny často vedou k vzniku takzvaných neúplných rodin, které se v kontextu narůstajících počtů a nedostatečné flexibility společnosti při řešení jejich potřeb stávají vážným problémem.

Historie manželství a rozvodů se vyznačuje různorodostí ve svých právních aspektech, sahající od dohodnutých manželství až po svobodnou volbu partnera. V průběhu moderní doby došlo k významným proměnám, zvláště ve zlepšení postavení žen, rozšiřování práv lidí a větší variabilitě v podobách manželského soužití. Rozvody se staly nedílnou součástí společenského života, reflektující posuny v hodnotovém systému, genderových

rolích a očekáváních společnosti. Analýza dějin manželství a rozvodových pravidel odhaluje evoluci těchto institucí a jejich roli v různých historických obdobích. V kontextu Československa byl rozvod jako legální institut zaveden až v roce 1950. Před tímto datem byly k dispozici dvě formy ukončení manželství: rozvod od stolu a lože a rozluka. Rozvod od stolu a lože představoval možnost žít odděleně a uvolnit se od manželských povinností, avšak bez možnosti vstoupit do nového manželství, čímž formální vazba mezi partnery přetrvávala. Naproti tomu rozluka umožňovala rozvázání manželského svazku natolik, že umožňovala oběma stranám vstoupit do nového manželství, a tím se blížila k současnému chápání rozvodu. Možnost rozloučení manželství, která se v křesťanských zemích prosadila v moderní době, je chápána jako řešení manželských konfliktů a krizí manželství, ale zároveň labilizace manželství jako spol. instituce. Hovoří se o „krizi manželství“, která vyvolává krizi rodiny (Sociologický Ústav AV ČR). Například v tradiční společnosti se lidé mohli rozvádět méně už jen proto, že vysoká úmrtnost často ukončovala manželství po poměrně krátké době. „Pravděpodobnost, zda manželství skončí rozvodem, je podstatně ovlivněna dobou, jež v průměru uplyne, než manželství skončí jiným možným způsobem, jmenovitě úmrtím jednoho z manželů.“ (Možný, 2002). Také Giddens píše, že: „Přes dnešní vysokou rozvodovost lze říci, že rodinné svazky v minulosti často trvaly ještě kratší dobu než v moderním světě.“ (Giddens, 1999).

Moderní společnosti vytvořily právní rámec, který umožňuje rozvod na základě různých důvodů, včetně neslučitelnosti charakterů, nevěry, finančních problémů a dalších, v závislosti na právních systémech dané země.

2.4 Základní pojmy a terminologie rozvodu

Rozvod: většinou je chápán jako právní zrušení manželství během života obou partnerů, jemuž předchází jeho reálný rozpad (jestliže k reálnému rozpadu manželství dojde úmrtím jednoho partnera, jde o ovdovění). Rozpad manželství za života obou partnerů nemusí být ovšem spojen s právním aktem. V řadě kultur končí manželství prostým, společností nekontrolovaným, nevidovaným a nesankcionovaným rozchodem partnerů.

Manželství: obvykle spol. uznaný, legalizovaný sexuální vztah mezi dvěma nebo více partnery opačného pohlaví, o kterém se předpokládá, že se dříve či později stane základem rodiny. Může mít variantní formy spojení: 1. jednoho muže a jedné ženy (monogamie); 2. jednoho muže a dvou nebo více žen (polygamie); 3. jedné ženy s několika muži (polyandrie).

Rozvodové řízení: Rozvodové řízení je proces vedený před soudem, v rámci kterého ve většině případů dochází k zániku manželství. V zásadě jsou rozlišovány dva typy rozvodů, a to sporný rozvod a nesporný rozvod neboli rozvod dohodou.

Rozvodová smlouva: Dohoda mezi manžely o podmínkách rozvodu, včetně péče o děti, rozdělení majetku a podpory. V dohodě si manželé upraví například to, komu případně společný byt nebo auto, kolik vyplatí druhému z manželů, kde budou oba nadále bydlet a zda bude mít jeden z nich nárok na výživné a v jaké výši.

Rozvodový advokát: Právník specializovaný na právní aspekty týkající se rozvodu.

Alimenty: Finanční podpora, kterou jeden partner poskytuje druhému po rozvodu, obvykle pro podporu dětí. Alimentům se rozumí zabezpečování a úhrada odůvodněných potřeb mezi osobami, které k sobě mají příbuzenský, popř. jiný rodinný vztah. Pokud to pak nevylučují okolnosti, je výživným myšlena i tvorba úspor.

Rozdělení majetku: Proces určování, jak bude majetek, který byl získán během manželství, rozdělen mezi oba partnery.

Rozvodový mediátor: Osoba, která pomáhá manželským párům vyřešit spory a dosáhnout dohody mimo soudní sál.

2.5 Příčiny rozvodu

Rozvody manželství mohou být zapříčiněny širokým spektrem faktorů, které lze klasifikovat jak do objektivních, tak do subjektivních kategorií, zahrnující osobnostní rysy a vzájemnou dynamiku mezi partnery. Marta Vohlídalová identifikuje tři klíčové perspektivy, skrze které lze analyzovat příčiny rozpadů manželských svazků:

1. ***Determinanty rozvodovosti*** – věnují se vlivu různých faktorů na riziko rozvodu.
2. ***Legislativní příčiny rozpadů manželství*** – závěry soudu při rozvodovém řízení.
3. ***Subjektivní příčiny a motivy rozvodu*** – vyjadřují to, co zapříčinilo rozvod.

Determinanty rozvodovosti lze kategorizovat do dvou hlavních skupin: makrostrukturální faktory a faktory související s životním a rodinným cyklem.

V článku autorka představuje studii sociologa G. Beckera, který se zabýval vlivem změn v genderových rolích na míru rozvodovosti. Zaměřil se přitom na teorii racionální volby, podle které dochází k rozpadu manželství v případě, kdy očekávaný užitek z rozvodu převyšuje očekávaný užitek z pokračování manželství. Podle Beckera tedy rostoucí začlenění žen do pracovního trhu vede ke zvyšování rozvodovosti.

V českém kontextu je rozvodovost specificky spojena s vzděláním manželů, a to na základě genderu. U mužů s nižším vzděláním je riziko rozvodu vyšší, zatímco s rostoucím stupněm vzdělání se toto riziko snižuje. U žen má míra rizika tvar obráceného písmene "U", tedy nejnižší hodnoty jsou u nejméně a nejvíce vzdělaných skupin. Riziko rozvodu také stoupá v případech, kdy žena dosahuje vyššího vzdělání než její mužský partner. Pokud jde o legislativní důvody rozpadu manželství, stále častěji se soudy přiklánějí k obecnějším příčinám, jako je "nesoulad povah a zájmů" či "ostatní příčiny". Konkrétně nejčastějšími příčinami rozvodu jsou nevěra, alkoholismus ze strany muže a nezájem o rodinu ze strany ženy. Tyto soudně uznávané příčiny nám poskytují pouze orientační přehled o důvodech rozpadu manželství. Subjektivní příčiny se pak týkají osobního vnímání rozpadu partnerství dotčenými lidmi a klíčové důvody, které sami uvádějí jako rozhodující pro konec jejich manželství. K hlavním faktorům, které souvisejí s odlišnou percepcí příčin rozvodů, přitom patří pohlaví, socioekonomický status a životní cyklus.

Vohlídalová se odkazuje na autorky E. M. Hetherington a J. Kelly, podle nichž neexistuje jedno manželství a jeden rozvod, ale *jeho* a *její* manželství a *jeho* a *její* rozvod. Ženy a muži totiž prožívají odlišně manželství a partnerství a přikládají různým aspektům odlišnou váhu. Mají odlišné životní zkušenosti, procházejí různou socializací a různými způsoby se vypořádávají s danou životní situací, což se projevuje například v tom, že odlišně konstruují příčiny svého rozvodu.

2.5.1. Sociální aspekty rozvodu

Rozvod, jakožto jedna z nejvýznamnějších životních událostí, nejen zásadně mění životy manželů, ale má i hluboký dopad na širší sociální struktury. Tato kapitola se zaměřuje na sociální aspekty rozvodu, které zahrnují rozmanité interakce a dopady rozvodu na jednotlivce, rodiny a společnost jako celek.

Ekonomické následky rozvodu často zasahují ženy tvrději než muže, odrážejíc se v tom, jak rozvod a následný rozpad rodiny negativně ovlivňuje finanční situaci žen. Tento jev

má kořeny v tradičním rozdělení genderových rolí v rodině, kde ženy se často spoléhají na finanční příspěvky od manželů, nemajíc přitom vlastní zdroje příjmů. V důsledku rozvodu se pak ženy mohou ocitnout v ekonomicky náročné situaci bez dostatečných prostředků na pokrytí svých potřeb. Na druhé straně muži, kteří si obvykle udržují své pracovní pozice a příjmy získané během manželství, mohou po rozvodu čelit menším ekonomickým výzvám. Navíc ztráta rodinných závazků jim často umožňuje více se věnovat práci a ponechat si větší část příjmu pro osobní použití, kromě plnění soudem stanovených alimentů. Tento rozdíl v ekonomických důsledcích rozvodu pro muže a ženy poukazuje na potřebu změn v tradičním rozložení rolí a na důležitost ekonomické nezávislosti žen v manželství. [Moravcová, 2008]. Podle Moravcové jde v oblasti psychologických důsledků rozvodu manželství lze jen stěží hodnotit, zda jsou důsledky tíživější pro ženy či pro muže. V tomto směru záleží na mnoha dalších okolnostech, jako například na délce manželství, na tom, z jakého důvodu k rozvodu došlo, také na skutečnosti, zda jsem ten, kdo opouští svého partnera nebo naopak tím, kdo je opouštěn. Každý člověk má také jiné adaptační mechanismy a jinak se vyrovnává se stresem a složitými životními situacemi. V případě psychologických důsledků rozvodu manželství tedy hraje podstatnou roli mnoho různých faktorů.

2.6 Teorie genderových rozdílů

2.6.1. Genderové rozdíly a role

Genderové rozdíly a jejich role hrají zásadní úlohu ve vývoji a dynamice manželských vztahů, včetně faktorů vedoucích k rozvodu. Tyto rozdíly se odrážejí například v motivacích pro udržení nefunkčního manželství a jsou výrazně ovlivněny odlišnými dopady, které má rozvod na muže a ženy. Každý jednotlivec se narodí jako žena nebo muž a postupně zjišťuje, že větší část světa je rozdělena na „ženské“ a „mužské“. To je zahrnuto v kontextech, ve kterých člověk vyrůstá, kde se dozvídá sám o sobě, o tom, co se od něj očekává, co by měl a neměl dělat, jak by se měl a neměl chovat, jaký by měl a neměl být. Poté si na základě těchto požadavků člověk dále utváří svou osobní identitu. Genderové role můžeme brát jako soubor předpisů a norem očekávaných v jednání a chování žen a mužů, které jsou předávány a zachovávány procesem socializace a které jsou do značné míry stereotypně vymezeny, k čemuž přispívá fakt, že jsou vnímány jako biologicky dané (Gender, rovné příležitosti a výzkum, 1/2000, str. 2).

Každý novorozenec je nejen okamžitě klasifikován podle pohlaví, nýbrž mu je okamžitě také připsán určitý gender. V některých porodnicích mají pro chlapce i pro dívky odlišné pokrývky. Všechny tyto reakce znamenají začátek procesu určení genderové role – tedy procesu, který má v životě dítěte zásadní význam (Oakleyová, 2000, str. 131). Jakmile dítě začne rozpoznávat vlastní pohlaví, přirozeně začne napodobovat chování jedinců stejného pohlaví ve svém okolí, jako jsou rodiče nebo starší sourozenci, a postupně se s někým z nich identifikuje. Dítě pak bude odměňováno za chování, které odpovídá očekáváním spojeným s jeho pohlavím, zatímco za jednání, jež tato očekávání nesplňuje, může být kritizováno nebo posmíváno. V důsledku toho si dítě vytvoří určitou představu o tom, co je považováno za typické chování pro jeho pohlaví, opírajíc se přitom o zkušenosti a vzory, které pozorovalo ve svém rodinném prostředí. Důležitým zdrojem zkušeností není jen chování otce a matky k dítěti, ale i vzájemné chování rodičů, které slouží jako vzor intergenderového vztahu, resp. interakce (Vágnerová, 2005, str. 23).

Tradiční pohlavní role a s nimi spojená očekávání mají významný dopad na to, jak jedinci vnímají své pozice a povinnosti v manželském svazku. Například předpoklad, že ženy se mají automaticky ujmout role primárních pečovatelek o domácnost a potomky, zatímco muži by měli být hlavními finančními zajišťovateli, může vést k neshodám, pokud se tyto očekávané role nesladí s reálnými potřebami a preferencemi partnerů. Rozdíly v komunikačních dovednostech a v projevech emocí na základě genderu mohou rovněž ovlivňovat schopnost páru účinně řešit vzniklé konflikty a zvládat stresové situace, včetně těch, které se týkají manželství. Muži mohou mít například tendenci své emoce potlačovat a dávat přednost praktickému řešení problémů, zatímco ženy mohou upřednostňovat otevřenou komunikaci a sdílení emocí. Genderové stereotypy a sociální stigma dále mohou ovlivňovat perspektivy mužů a žen na rozvod, což představuje další výzvu v dynamice manželských vztahů. Ženy často čelí tlakům, aby zůstaly v nešťastném manželství kvůli obavám z odsouzení nebo pocitu selhání jako matky. Naopak u mužů je tlak ten, aby přijali roli silného a nezávislého jedince, což může ztěžovat vyhledání emocionální podpory nebo pomoc v rozvodovém procesu.

2.6.2. Sociokulturní a biologické faktory ovlivňující rozdíly mezi pohlavími

Muži a ženy jsou od dětství socializováni do odlišných genderových rolí a očekávání. Rodina, škola, média a společnost jako celek předávají určité normy a hodnoty, které formují chování jednotlivců. Společnost má tendenci přisuzovat určité vlastnosti

a schopnosti mužům a ženám na základě genderu a tyto stereotypy mohou, jak již bylo zmíněno, ovlivňovat volbu kariéry, rozhodování v rodině, komunikaci a další aspekty života. Navíc praktiky a struktury, jako je diskriminace na pracovišti, nerovný přístup k vzdělání nebo zákonodárství, mohou posilovat rozdíly mezi pohlavími tím, že omezují přístup jednotlivců k zdrojům a příležitostem. Rozdíly mezi muži a ženami jsou charakteru biologického a sociálního. Až do poloviny 20. století převládala představa, že psychické rozdíly mezi pohlavími jsou ovlivněny tělesností, která je determinována genetickou výbavou a hormonálními vlivy. Pozdější výzkumy však poukázaly na relativitu biologických vlivů na výslednou ženskou a mužskou identitu. [Poněšický, 2003]. Z hlediska biologických faktorů, hormonální rozdíly mezi muži a ženami mohou ovlivňovat chování a schopnosti. Například testosteron u mužů může přispívat k vyšší agresivitě a soutěživosti. Biologické rozdíly mezi mužským a ženským tělem mají vliv na reprodukční funkce a záležitosti, jako je těhotenství a péče o děti, což může ovlivňovat roli jednotlivců v rodině a společnosti.

Sociokulturní faktory mohou ovlivnit vnímání a interpretaci biologických rozdílů. Například, pokud společnost očekává od mužů vyšší míru agresivity, může to vést k přeceňování biologických faktorů spojených s testosteronem. Biologické faktory mohou také ovlivňovat reakce jednotlivců na sociokulturní vlivy. Například, pokud jsou muži v průměru fyzicky silnější než ženy kvůli biologickým faktorům, mohou být vnímáni jako vhodnější k určitým pracovním činnostem.

2.6.3. Stereotypy a jejich vliv na rozvodové procesy

Genderové stereotypy, tedy představy o tradičním naplnění mužské či ženské role, jsou z různých důvodů pro muže či ženy nevýhodné. Jak uvádí Valdřová, 2006, tato nevýhodnost se projevuje zejména zastaráváním typických rolových schémat. Tak, jak se vyvíjí společnost, se proměňují i potřeby a nároky mužů a žen. Ženy se dnes již nespokojí pouze s rolí ženy v domácnosti, ale naopak zvyšují své nároky na profesní seberealizaci a finanční nezávislost, s čímž však vznikají nové požadavky na sladování profesní a rodinné role a novou podobu partnerství. Další nevýhodou je jednostrannost, která vychází z bipolarity vlastností, které jsou přisuzovány jednotlivým pohlavím a očekávání těchto vlastností od mužů či žen danou společností. Jedná se např. o již zmiňovanou citlivost u žen a citový odstup od mužů. Ženy jsou vnímány více jako ty empatické, jemné, příjemné, něžné a muži naopak jako ti aktivní, agresivní, neohrožení, sebejistí.

Genderové stereotypy a představy jsou často pocíťovány jako něco daného. Ženy jsou často charakterizovány jako emocionální, citově založené, bezmocné, empatické, jemné, něžné, poslušné, pečlivé a opatrné, přívětivé, slabé, soucitné, nerozhodné, nesamostatné, atd. Od mužů je naopak očekávána aktivita, bojovnost, technická zdatnost, jsou považováni za dominantní, neohrožené, autoritativní, ctizádostivé, jsou odhodlaní, silní a energetičtí, realističtí, rozhodní, sebevědomí, rozvážní, atd. Stereotypy pohlavních rolí jednotlivců usnadňují nebo také ztěžují přístup k povoláním, zařízením a skupinám daným společností. Dodnes nalezneme ženy spíše v sociální sféře, zatímco muže v technických povoláních a v přírodních vědách. [Karsten, 2006].

2.7 Dopady rozvodu na děti

2.7.1. Sociální a psychologické dopady rozvodu na děti

Je důležité pochopit, že rozvod výrazně ovlivňuje život dospělých, a bylo by zjednodušující si myslet, že děti to pocítí méně. Ve skutečnosti jsou děti bezprostředně zasaženy celou situací a dopady na ně mohou být mnohem vážnější, než se zdá na první pohled. PhDr. Eva Smiková, Ph.D., dětská psychologka, přináší jistou útěchu: Ačkoliv je pravda, že rozvod negativně ovlivní většinu dětí, není důvod k zbytečnému pesimismu ohledně tématu rozvodu. Existují efektivní metody, jak zmírnit bolest dětí a omezit negativní vlivy na jejich psychiku (Baluchová, Bartošová, 2009, s. 105). Není možné předvídat, jak se dítě rozvedených rodičů k situaci postaví a jak se s ní vyrovná, jelikož to závisí na řadě faktorů: na věku a do určité míry i na pohlaví dítěte, na čase, který uplynul od rozvodu, na vztazích mezi rodiči, na jejich emocionální stabilitě, a také na podpoře, kterou mu rodiče poskytují. Někdy může rodiče zmást, že se určité problémy (jako je například pomočování u malých dětí, poruchy spánku, nebo u starších dětí hněv, pocit viny, zhoršení školního prospěchu) neobjeví ihned, ale až časem, což může ztížit spojení těchto problémů s rozvodem. V některých případech se problémy mohou projevat čistě na psychické úrovni, zatímco některé děti mohou své potíže projevat tělesně (somatizace) (Baluchová, Bartošová, 2009, s. 102).

Rozvod rodičů může mít na dítě významné dopady, které se projevují na sociální i psychologické úrovni a mají vliv na jeho emoční stav a sociální vývoj jak v krátkodobém, tak i dlouhodobém měřítku. Děti se mohou potýkat s komplikovanými emocemi, jako jsou smutek, pocit ztráty, zmatek a opuštěnost, což může negativně ovlivnit jejich sebevědomí a sebehodnocení. Tyto pocity mohou být dále prohloubeny

nejistotou ohledně budoucnosti a změnami ve svém životním prostředí, například přechodem na střídavou péči nebo nutností stěhování. Na sociální úrovni se děti mohou ocitnout v náročných vztahových situacích, čelit izolaci od svých vrstevníků nebo bojovat s dilematem rozdělené loajality mezi rodiči. Tyto výzvy mohou přispět k rozvoji úzkostných nebo depresivních stavů, vedou k problémům v chování a mohou mít negativní dopad na akademické výsledky. Pokud se v rodině dlouhodobě udržuje napjatá atmosféra, může to vést k přechodu smutku do stavu depresivního, jeho zmírnění a odstranění však už vyžaduje léčbu. (Baluchová, Bartošová, 2009, s. 104)

2.7.2. Role rodičů v adaptaci dětí na rozvod

Role rodičů je klíčová a může výrazně ovlivnit, jak si dítě poradí s náročnou životní situací. Odpovědnost rodičů spočívá v poskytování stabilního a podpůrného prostředí, které umožní dítěti adaptovat se na nové životní okolnosti s co nejmenším stresem. Je důležité, aby rodiče komunikovali s dětmi otevřeně, ale zároveň citlivě a přiměřeně jejich věku a emocionálnímu vývoji. Poskytování jasné informace o tom, co rozvod znamená a co dítě může očekávat v budoucnu, může pomoci snížit pocit nejistoty a strachu. Rodiče by měli být trpěliví a dát dítěti dost času, aby nahlédlo do situace reálněji, komunikovat s ním, pokud bude ochotné mluvit. (Baluchová, Bartošová, 2009, s. 104)

V případě projevů závažnějších psychických obtíží je vhodné zvážit profesionální pomoc, jako je terapie nebo poradenství, které může dítěti pomoci zpracovat rozvodové zkušenosti a naučit se zdravé způsoby, jak se vyrovnat s emocemi a změnami v rodinné dynamice. V neposlední řadě je zásadní, aby rodiče mezi sebou udržovali civilizovaný vztah a snažili se o spolupráci ve věcech týkajících se výchovy a péče o dítě. Konflikty mezi rodiči mohou dítěti adaptaci na změny ztížit a zvýšit jeho stres. Vzájemná podpora a schopnost překonat osobní rozpory ve prospěch dobra dítěte jsou základem pro úspěšnou adaptaci dítěte na nové rodinné uspořádání po rozvodu.

2.8 Psychologické aspekty rozvodu

2.8.1. Emoční důsledky rozvodu

Psychosociální rozvod, který běžně zkracujeme na psychorozvod, je termínem označujícím psychický proces, při němž jedinec zpracovává a přijímá skutečnost rozpadu manželství a vyrovnává se s následky, jež tento rozvod přináší. Tento proces je klíčový pro emocionální uzdravení a obnovu osobního života po rozvodu. Výzkum účinků

rozvodu na duševní zdraví je bohatý a ukazuje na vyšší míru deprese, stresu a strachu, stejně jako na nižší úroveň sebevědomí u rozvedených ve srovnání s ženatými (Amatto, Previti, 2010.)

Podle odbornice Poupětové se bolest vyvolaná psychorozvodem a související rekonstrukce duševního stavu i vztahů člení do čtyř etap. Každá z těchto fází představuje důležitý krok v procesu uzdravení a překonávání následků rozvodu, což pomáhá postiženým osobám obnovit svou emoční rovnováhu a postupně se vrátit k plnohodnotnému životu:

1. *Odmítání skutečnosti* – Popírání hraje klíčovou roli ve schopnosti přežít na základní úrovni tím, že nás chrání před poškozením způsobeným nadměrným emocionálním tlakem. Čím více je situace bolestivá, tím déle může období popírání trvat nebo může být jeho intenzita vyšší. Cyklus naděje se střídá s pocitem zoufalství, a vztek na partnera se často proměňuje ve vztek na sebe sama.

2. *Léčení bolesti* – V této etapě se do popředí dostávají především emoce. Člověk prochází silnými emocionálními výkyvy, které zahrnují pocity zoufalství, hněvu, bezmoci a lítosti. Zejména v případě, že došlo k ukončení vztahu ze strany partnera, jsou prvních šest týdnů obzvláště náročných. Následně však dochází k postupné adaptaci a vyrovnání.

Zajímavé je, že ten, kdo vztah ukončil, může nakonec zjistit, že jeho emocionální náskok se postupně ztrácí ve srovnání s partnerem, kterého opustil. To je často způsobeno tím, že se nevyrovnal se svými pocity zlosti a lítosti spojenými s rozchodem. Může dokonce chybně interpretovat své emocionální stavy jako pochybnosti o správnosti svého rozhodnutí ukončit vztah, což se může stát i v případě, že již vstoupil do nového vztahu.

3. *Dělání, přemýšlení, odpoutání a stabilizace* – Emoční bolest a nepříjemné stavy se postupně ztrácejí a jejich intenzita slábne. Jedinec začíná lépe zvládat nové životní okolnosti, jeho pracovní výkon se zlepšuje a začíná se zabývat základními životními otázkami. Dochází k postupnému osvobození od vazeb k bývalému partnerovi a možnost navázání vztahu s ním je nyní zcela vyloučena. Člověk navazuje nová přátelství, má jasnější pohled na svou současnou situaci a budoucnost a k minulosti přistupuje s větší rozvahou.

4. *Vytváření nové identity a nové koncepce života* – Hojení po psychické, fyzické a sociální stránce postupně nabírá na síle a vrací se do běžného stavu. Přestáváme vnímat rozchod jako trest za nějaké naše selhání, ale spíše jako důležité uvědomění si, že setrvávání v nefunkčním manželství nebylo správné rozhodnutí a že taková situace nemohla dále pokračovat. Začínáme si více vážit sami sebe, lépe chápeme svůj podíl na problémech vedoucích k rozpadu vztahu a reálněji hodnotíme celou situaci. Celý proces hojení je provázen rozličnými emocemi, které se v různých fázích liší a nesou různý význam. Není dostačující se pouze řídit radami odborníků; klíčové je aktivní zapojení se do procesu hledání cesty vpřed a práce na sobě.

2.9 Komunikace a konflikty v manželství

Interpersonální konflikt mezi partnery vzniká vždy, když jejich motivace, cíle, názory či chování nejsou v souladu nebo kompatibilní (Cahn, 1992). Všechny páry, ať už v heterosexuálních či homosexuálních partnerstvích, mívají průběžně neshody a hádají se. Když dojde k neshodě a konfliktu, podnítl to řadu myšlenkových procesů, emocí a chování, které mohou vést buďto k eskalaci, nebo k řešení. Obecné teorie vztahů zdůrazňují roli řešení konfliktů v rámci udržování stability a spokojenosti vztahů (Kintanar, 2013). Například Raus (2012) uvádí, že konflikty jsou sice únavné a vyčerpávající, ale mohou se stát příležitostí k prohloubení vzájemné intimity. Jsou tím, co partnerům pomáhá vyvíjet se a růst, jsou zdrojem změn, zabraňují stagnaci a podněcují k řešení problému. Je-li řešení produktivní, pak tento střet přispívá ke vzniku silnějšího, zdravějšího a uspokojivějšího vztahu (DeVito, 2001; Kopecká, 2015).

Pokud partneři v konfliktní situaci usilují o dosažení svého, mluvíme o hádce. Hádka bývá někdy také charakterizována, jako vítězství emocí nad intelektem. Jedinec pod vlivem silných citů často jedná iracionálně, někdy dokonce v rozporu se svými počátečními zájmy. To, zda hádky budou pro vztah ohrožující nebo naopak povedou k jeho posunu, záleží stejně jako u konfliktů, na jejich intenzitě, obsahu a také následném řešení (Novák, 2007). Pro intimní partnerské vztahy je charakteristické vzájemné pouto a vysoká míra emoční zainteresovanosti, což vytváří podmínky pro vznik konfliktních situací (Lacinová, 2012).

Hádky a konflikty se podle Vidal & Vidal-Graf (2007) omezují u většiny partnerství na několik stále stejných námětů, které jsou pro každý pár individuální. Existují tedy témata,

u kterých je předem jasné, že dojde ke střetu a u jiných konflikt nikdy vzniknout nemusí. Podle Nováka (2007) jsou nejčastějšími příčinami problémů ve vztahu:

- Osobnostní rysy a jejich kompatibilita
- Očekávání od partnerského vztahu
- Vývoj vztahu v čase
- Instrumentální složky soužití (oblast sexuality, trávení volného času...)
- Vlivy z vnějšku (rodina a okolí partnerů)
- Vlivy vnitřní dynamiky vztahu

Jak však dodává Křivohlavý (2008) v praxi je obtížné příčiny konfliktů nějak jednoznačně rozdělit, jelikož se většinou vyskytují ve smíšené podobě. Jak uvádí Sierau & Herzberg (2012) způsob, jakým se páry zapojují do konfliktů a snaží se je řešit, je jedním z hlavních ukazatelů fungování vztahu. To, zda konflikty podněcují výslednou spokojenost nebo naopak zhoršují negativní prožívání, může záviset především na individuálních rozdílech ve způsobu, jakým si partneři konflikt vykládají, a také jak na něj reagují. Právě řešení, ke kterému partneři dospějí a závěr samotného konfliktu bývají klíčové, jelikož lidem většinou silně utkví v paměti zejména závěrečné okamžiky (Medlíková, 2012). Množství výzkumů se v průběhu let zabývalo otázkou, zda se mohou při volbě strategií, směřujících k řešení konfliktu, uplatňovat také genderové rozdíly. Řada autorů (viz. dále) následně skutečně poukázala na jistá specifika, která se v chování mužů a žen objevují. Snaha o vysvětlení těchto vzorců chování se zaměřila zejména na proces genderové socializace. Toto hledisko vnímá jako klíčové například Levant (1996). Podle něj jsou muži vedeni k tomu, aby si vytvořili identitu, která si cení autonomie. Naopak dívky jsou od útlého věku spíše podporovány v projevování vlastních pocitů, v důsledku čehož mohou mít vztahy pro muže a ženy různý význam a jsou zde oceňována odlišná řešení (Levant, 1996; Rusbult, Verette, Whitney, Slovick & Lipkus, 1991). Jak uvádí Medlíková (2012), muži se v konfliktech obecně projevují uzavřením se do sebe a otažitostí, kdežto pro ženy je spíše charakteristické, že chtějí o problémech mluvit. Jejich reakce mohou být více impulzivní, někdy až neúměrné situaci. Je zřejmé, že řešení konfliktů a komunikace jsou vzájemně propojeny a jsou nedílnou součástí kvality a zdraví vztahů. Styly řešení konfliktů jsou ve skutečnosti v podstatě kategoriemi různých způsobů komunikace ve

vztazích (Monteiro & Balogun, 2015). Na způsob chování v konfliktní situaci mohou mít dle Vybírala (2009) vliv i zažitá vzorce komunikace. Navenek se podle něj tyto vzorce projevují jako návyky, kdy jsme zvyklí používat určitá gesta, slova apod. Tyto návyky však mohou být odrazem vnitřního prožívání úzkosti, či pochybností. Naše chování máme obvykle tendenci stále opakovat, čímž jej dokážeme fixovat, aniž bychom si to uvědomovali. V naší komunikaci jsou tedy uloženy zvnitřněné hodnoty, naše očekávání i sebehodnocení. S tímto názorem se shodují také Basu & Faust (2013), kteří doplňují, že způsob, jakým hovoříme, naznačuje postoj, jež zaujímáme vůči ostatním. Jak jsme již zmínili v předchozí kapitole, konfliktní situace mezi partnery bývají obvykle spojeny s psychickou zátěží a napětím. Overall & McNulty (2017) zdůrazňují, že již samotná snaha o zvládnutí a řešení tohoto konfliktu je velmi náročná a může být významným zdrojem stresu. Jak autoři uvádějí, jedním z nejčastějších problémů je dysfunkční komunikace. Páry často nevědí, jak komunikovat a řešit své neshody.

2.10 Ekonomické aspekty rozvodu

2.10.1 Finanční dopady

Život po rozvodu manželství je radikální změnou, která kromě dopadů psychologických a sociálních, se velmi úzce dotýká i oblasti materiální. Obě strany, matka i otec, mají po rozvodu subjektivní pocit, že ekonomicky ztratili. Velmi častým následkem rozvodu je podstatné snížení životní úrovně jednoho nebo obou manželů. Muži s nižším příjmem těžce nesou rozdělení domácnosti, mají pocit, že musí mnoho nákladů platit dvakrát, jednou pro ně samotné a jednou manželce a dětem. Život v úplné rodině, i když s dětmi, se jim zdá jako méně nákladný než život o samotě. Dalším problémem pro ně může znamenat placení výživného, zejména pokud musí platit na více dětí. V této souvislosti může nastat problém, když se muž snaží o založení nové rodiny. Pro otce živitele to znamená podporovat dvě domácnosti. Pokud by chtěl mít s novou manželkou děti, znamená to, že finančně podporuje více dětí, než by se rozhodl mít, kdyby měl jen původní rodinu. Pro mnoho mužů je tak založení nové rodiny obtížné finančně zvládnout [Závodská Dvořáková, 2002, s. 23]. Ženy, které byly závislé na ekonomickém zajištění manželem a neměly vlastní příjem, se ocitají se po rozvodu ve velmi tíživé situaci. Problém, na který rozvedené matky naráží, jsou finanční rezervy a zajištění se do budoucna nebo nadstandardní nároky jednotlivých škol. I když se snaží vytvořit dobré materiální zázemí, mnohdy toto svým dětem nemohou poskytnout. Děti se mohou vůči

ostatním dětem cítit sociálně znevýhodněné a mohou se stát terčem posměšků, což může mít vliv na jejich psychiku a chování.

2.11 Dělení majetku a finanční podpora po rozvodu

Důsledkem rozvodu manželství je zánik manželství, se kterým souvisí zánik společného jmění manželů (dále SJM). Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak závazky obou manželů, které vznikly za trvání manželství, jsou manželé povinni splnit rovným dílem. Důležitým kritériem při vypořádání jsou potřeby nezletilých dětí, míra, jakou se každý z manželů staral o rodinu, pečoval o děti, obstarával záležitosti společné domácnosti, nebo jak se zasloužil o nabytí a udržení společných věcí. Každému z manželů se určí jednotlivé položky SJM do vlastnictví výlučného. Pokud nelze některé věci takto rozdělit, stanoví soud vyrovnání podílů peněžitou částkou. Přičemž se vychází z ceny věci v době zániku společného jmění. Problematika vypořádání SJM může být, zvláště v případech rozsáhlého majetku, komplikovaná a důsledky neuváženého kroku velice závažné. Je dobré, pokud manželé využijí právní konzultace nebo se nechají zastupovat advokátem. [Bakalář, 1996] Pro rodiny rozvedených manželů, je mimo vlastních příjmů, dalším zdrojem finančních prostředků výživné pro nezletilé i zletilé děti, které je určeno soudem. Soud při stanovení výživného je povinen přihlídnout, jednak k odůvodněným potřebám nezletilého dítěte, jednak schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného rodiče, (v případě střídavé péče jsou to oba rodiče). Částka vyměřená soudem je téměř vždy menší než částka, kterou otec či matka přispívali na společnou domácnost v době fungování manželství. Přesto, pokud ten, kdo má tuto povinnost vůči svým dětem, výživné neplatí, může to citelně rodině chybět. Podle Bakaláře je neplacení výživného jedním ze záporných jevů v naší společnosti. Pro běžného občana je výraz „rodič neplácí výživné na nezaopatřené děti“ obvykle spojen s otcovskou postavou, která je hodna morálního odsouzení a potrestání. U těchto otců, ale mohou existovat některé důvody, které motivaci k placení výživného mohou oslabovat.

3 EMPIRICKÁ ČÁST

3.1 Cíl výzkumu

Cílem praktické části bakalářské práce je pomocí polostandardizovaného rozhovoru zjistit, jaké jsou významné rozdíly v důvodech rozvodu manželství u mužů a u žen v nynější době. Jde především o to zjistit, jak respondenti vnímali svou roli ve vztahu, jaká byla jejich očekávání, jak jsou na tom ve vztahu k dětem a mnoho dalšího, co zcela jasně utváří celistvý obraz na celou problematiku rozvodu.

3.2 Design výzkumu

Pro tento výzkum byla zvolena metoda kvalitativní, jelikož pomáhá důkladně nahlédnout do postojů ohledně rozvodu každého z bývalých partnerů prostřednictvím konkrétních zkušeností. Povaha kvalitativního výzkumu je cirkulární (Flick, 2006, s. 100), to znamená, že se jednotlivé kroky překrývají, výzkumník se může vracet k již realizovaným krokům a revidovat je, což je výhodné. Bylo možné využít následující metody. Fokusní skupiny: Jedná se svým způsobem o formu skupinového rozhovoru, ačkoliv v případě ohniskových skupin je nutné dodržet obecná pravidla týkající se přípravné fáze sběru dat, způsobu moderování, délky trvání, počtu participantů v jedné skupině aj. (souhr. např. Morgan, 2001.) Tato metoda shromažďuje skupinu lidí, kteří diskutují o konkrétním tématu pod vedením moderátora – fokusní skupiny mohou poskytnout širší spektrum názorů a interakcí mezi účastníky, což by mohlo odhalit různé perspektivy na důvody rozvodů a interakce mezi pohlavími. Případové studie: Bývá charakterizována jako detailní studium jednoho nebo několika málo případů, jimiž se snažíme zachytit složitost případu a popsat vztahy v jejich celistvosti. Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům. (Heindl, 2008.) Detailní zkoumání jednotlivých případů umožňuje komplexní pohled na konkrétní situace rozvodů – tato metoda může pomoci identifikovat specifické vzorce a faktory, které vedly k rozvodu v konkrétních případech, a může sloužit k ilustraci širších trendů. Pozorování a zaznamenávání chování a interakcí lidí ve svém přirozeném prostředí: Pozorování má dospět k objektivnímu popisu jevu tak, aby byla umožněna následná analýza. (Bártlová, Hnilicová, 2000.) V kontextu rozvodů by to mohlo zahrnovat pozorování rodinné dynamiky, interakce v domácnosti apod., což by mohlo poskytnout důležité kontextové informace pro rozumění důvodům rozvodu. Analýza obsahu: Metoda, která se zaměřuje na analýzu dokumentů, médií nebo jiných typů textů – v případě studia rozvodů může

analýza obsahu zahrnovat studium soudních záznamů, mediálních reportáží o rozvodech, literatury na téma manželské vztahy atd., což může pomoci identifikovat veřejné a kulturní vnímání rozvodů. Přes všechny tyto možnosti bylo využito metody polostruktovaného rozhovoru, protože tato metoda umožňuje flexibilitu v otázkách a zároveň zachovává strukturu nutnou pro srovnatelnost údajů. Rozhovory poskytují možnost pro hlubší porozumění osobních názorů a zkušeností, což je klíčové pro pochopení subjektivních dimenzí rozvodů, jako jsou emocionální a komunikační aspekty. Navíc tato metoda také umožňuje respondentům vyjádřit vlastní pohledy ve větší hloubce, což je zásadní pro získání náhledu do komplexních a často velmi osobních důvodů, které vedou k rozvodu. Prostřednictvím jednotlivých výpovědí bylo možné porovnat zkušenosti každého zvlášť a nalézt mezi nimi souvislosti nebo naopak rozdíly. Podle kvalitativního výzkumu je nazíráno na každého člověka jako na jedince jedinečného. Jeho cílem není zevšeobecnění údajů, ale hluboké proniknutí do daného tématu, nazírání a uchopení dané problematiky ve světle zcela nových souvislostí. Tento typ výzkumu nezůstává na povrchu, ale jeho předností je právě onen vhled k jádru věci, který umožňuje hluboká deskripce dané problematiky a komparace jednotlivých případů. Navíc je tzv. konstrukční, což znamená, že neověřuje již existující teorie, ale snaží se na problém nahlížet z nového pohledu, odhalovat nové skutečnosti a z nich pak vybudovat novou teorii.

3.3 Struktura rozhovoru

V úvodní části rozhovoru bylo respondentům vše představeno, byli stručně seznámeni s prací a s náplní studia tazajících. Současně byla v úvodní části formulována žádost o spolupráci, stručné vysvětlení toho, jak bude rozhovor probíhat a respondenti byli ujištěni, že je rozhovor anonymní a všechny získané údaje budou použity pouze pro účely bakalářské práce. Závěrem bylo vyřčeno poděkování za ochotu a čas, který respondenti povídání věnovali. Celkem bylo stanoveno 20 otázek, jež byly rozděleny do okruhů podle toho, na jakou oblast bylo dotazování zaměřeno.

Úvodní okruh (č. 1-3) obsahuje otázky ohledně dětí, dotazování míří na obavy respondentů ohledně jejich dětí, protože výzkumnice chtěla porozumět jejich prioritám a obavám v souvislosti s rozvodem a jeho dopadů na rodinný život. Dále byli respondenti dotazováni na komunikaci s dětmi, aby byl získán vhled do toho, jaké informace byly sděleny dětem a jak na ně reagovaly. Také výzkumnici zajímalo, jaké změny v péči o děti

a ve výchově nastaly po rozvodu, aby lépe pochopila praktické dopady rozvodového procesu na děti.

1. Jaké byly vaše hlavní obavy ohledně vašich dětí během procesu rozvodu?
2. Jak jste se s dítětem/děťmi komunikoval/a o rozhodnutí rozvést se a jaká byla jejich reakce?
3. Jaká byla vaše role ve výchově a péči o děti během manželství a jak se tato role změnila po rozvodu?

Druhý okruh (č. 4-6) obsahuje otázky ohledně vnímání vztahu, zde šlo o to porozumět způsobu komunikace a míře porozumění ve vztahu, protože tyto faktory mohou hrát klíčovou roli v rozhodování o rozvodu. Dotazování míří na očekávání od partnera, aby bylo lépe pochopeno, jak se respondenti adaptovali na skutečnost vztahu v porovnání s jejich představami a také to, jaké byly zkušenosti s řešením konfliktů, protože konflikty mohou být také zásadním faktorem při formování důvodů rozvodu.

4. Měl způsob vaší společné komunikace a vzájemné porozumění vliv na vaše pozdější rozhodnutí o rozvodu?
5. Jaká byla vaše očekávání partnerovy podpory ve společném životě a jak se tato očekávání později lišila od skutečnosti?
6. Přispělo vaše vnímání konfliktů a způsob jejich řešení k rozhodnutí o rozvodu?

Třetí okruh (č. 7-8) obsahuje otázky na sociální kontext, dotazování míří na tlak okolí, protože vnější faktory mohou ovlivnit rozhodování o rozvodu a jeho vnímání respondentem. Také zde bylo řešeno, jaká byla podpora ze strany rodiny a přátel, protože tato podpora může hrát klíčovou roli v procesu adaptace na rozvodové trauma.

7. Zaznamenali jste možný tlak blízkého okolí v souvislosti s vaším rozvodem? Případně jaký?
8. Zaznamenali jste během rozvodového procesu podporu ze strany rodiny, přátel a dalších blízkých osob? (Případně jakou?)

Čtvrtý okruh (č. 9-11) obsahuje otázky ohledně individuálního prožívání, zde jde o to porozumět motivacím k rozvodu, aby byly lépe pochopeny osobní zkušenosti a pocity respondentů. Dotazování mířilo také na způsob řešení emocí v souvislosti s rozvodem

a na psychologické a emocionální dopady, protože emocionální stránka je podstatnou součástí celého procesu.

9. Jaký byl váš osobní motiv k rozvodu?
10. Jakým způsobem jste se snažil/a řešit své vlastní emoce a pocity v souvislosti s tímto životním rozhodnutím?
11. Jak jste vnímal/a psychologické a emocionální dopady rozvodu na váš osobní život?

Pátý okruh (č. 12-13) obsahuje otázky ohledně praktických aspektů rozvodu, zde šlo o to, zda respondenti vnímali dopady rozvodu na jejich pracovní život a finanční stabilitu, protože rozvod každého ovlivní jinou měrou. Dále bylo předmětem to, jaký průběh mělo jejich majtkové vyrovnání, aby vznikla lepší orientace ve složitosti takového řízení.

12. Vnímal/a jste dopady rozvodu na váš pracovní život či finanční stabilitu?
13. Mělo řešení otázek majtkového vyrovnání souvisejícího s rozvodem hladký nebo spíše složitý průběh?

Šestý okruh (č. 14-16) obsahuje otázky ohledně budoucnosti, dotazování míří na postoj k budoucímu partnerskému vztahu, protože to může odhalit změnu perspektivy respondentů po rozvodu. S tím souvisí i otázka na očekávání, která se mohou výrazně lišit po rozvodové zkušenosti. Dále je zde dobré zjistit, co respondentům pomohlo v krocích do nového života po rozvodu, protože to může ukázat významnou rozdílnost mezi pohlavími v tom, o co se opírají během závažné životní situace.

14. Změnil rozvod váš postoj k možnému uzavření dalšího manželství?
15. Máte od budoucího svazku jiná očekávání než od předchozího? (Případně jaká?)
16. Co vám pomohlo v orientaci v novém životě po rozvodu?

Sedmý okruh (č. 17-18) obsahuje otázky ohledně závěru, dotazování míří na postoj k vlastnímu rozhodnutí, a to jak z hlediska načasování, tak celkové jistoty s odstupem času, aby bylo lépe porozuměno zvládání této životní události.

17. Vnímáte s odstupem času, že rozhodnutí o rozvodu přišlo ve správný čas?
18. Litovali jste někdy svého rozhodnutí o rozvodu?

Osmý okruh (č. 19-20) obsahuje otázky ohledně poznatků a pocitů, dotazování míří na nové poznatky o sobě samém, protože to může ukázat proces reflexe po rozvodu. Je také zjišťováno, zda rozvod v respondentech vyvolával spíše osobní růst anebo pocity selhání, protože to může ukázat různé vnímání těžké události ve vztahu k sobě samému. Následuje „bonusová“ otázka na délku trvání bývalého manželství (tato otázka byla doplněna až po tom, co byla uskutečněna většina rozhovorů, a tak na ni bylo dotazováno zpětně).

19. Jaké nové poznatky jste získal/a o sobě samé/m v rámci rozvodového procesu?

20. Souvisel rozvod s pocitem vašeho následného osobního růstu nebo naopak způsobil pocit osobního selhání?

+ Jaká byla délka trvání vašeho manželství?

3.4 Výběr vzorku

Do zkoumaného vzorku byly zařazeny osoby, které si rozvodem manželství prošly a měly v době rozvodu manželství alespoň jedno nezletilé dítě. Do výzkumu byl zařazen vždy pár, tzn. muž i žena tak, aby zastoupení obou pohlaví bylo rovnoměrné. Skupinu respondentů tedy tvoří bývalé manželské páry s dítětem/děťmi (vždy jedna žena a jeden muž patřili k sobě). Za ideální vzorek lze pokládat 7 žen a 7 mužů, protože pohledy opačného pohlaví se obvykle poměrně výrazně liší, a tak je vyváženost na místě. Respondenti pro tento výzkum byli osloveni nejprve z okruhu příbuzných a známých, v případě nedostatečného počtu respondentů byli doplněni skrz metodu sněhové koule, kdy bylo zažádáno o další kontakty samotné respondenty. Kontaktování byli osobně, případně telefonicky, emailem či přes sociální síť. Páry byly osloveny až s určitým časovým odstupem po rozvodu manželství a vždy bylo řádně ověřeno, jestli dotyční splňují požadovaná kritéria, tzn. prošli si rozvodem manželství a v době rozvodu měli alespoň jedno dítě.

3.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek se skládal z šesti bývalých manželských párů + jednoho muže a jedné ženy z jiných manželství, nicméně každý respondent byl individuálně vybrán na základě kritérií, která zahrnovala délku manželství, věk, počet dětí, profese a místo bydliště. Vzorek zahrnoval čtyři páry z Prahy a dva páry z jiných měst (Hradec Králové, Trutnov), aby byla zajištěna alespoň menší pestrost v geografickém rozložení. Průměrný věk mužských respondentů byl 38 let (rozmezí: 30-45 let), zatímco průměrný věk ženských

respondentů byl 36 let (rozmezí: 28-43 let). Délka manželství se pohybovala od 5 do 20 let, s průměrnou délkou 11 let. Všichni respondenti měli minimálně jedno dítě. Co se týče profesního statutu, vzorek zahrnoval různorodé profese, jako jsou manažeři, lékaři, inženýři, učitelé a právníci. Tyto sociodemografické charakteristiky byly pečlivě zvoleny s cílem získat rozmanitý a reprezentativní vzorek, který umožní komplexní analýzu.

3.6 Výzkumné otázky

3.6.1. Hlavní výzkumná otázka

Jaké jsou hlavní rozdíly v důvodech rozvodu mezi muži a ženami ve společnosti, a jak tyto rozdíly ovlivňují proces rozvodu a jeho dopady?

3.6.2. Vedlejší výzkumné otázky

Jaké faktory ovlivňují rozhodnutí mužů a žen o rozvodu v kontextu sociokulturních norem a očekávání?

Existují rozdíly v důvodech rozvodů mezi různými věkovými skupinami mužů a žen?

Jakou roli hraje komunikace a konflikt ve vývoji rozvodových situací u mužů a žen?

3.7 Etické aspekty výzkumu

Etika ve výzkumu slouží jako brána, která nás vede k zajištění odpovědného a transparentního procesu. Existuje několik zásadních bodů etiky ve výzkumu.

V první řadě jde samozřejmě o souhlas účastníků, jenž musí být dobrovolný a jednotlivci by měli mít povědomí o všem, co se zkoumání týče (postup, účel, případně rizika). Výzkumníci by měli účastníka respektovat, to znamená zacházet s každým účastníkem důstojně a empaticky, s čímž přímo souvisí také to, že všichni účastníci musí být zahrnuti do výzkumu spravedlivě a bez jakékoli diskriminace. Kromě toho je třeba myslet na to, že všechna data je nutné zpracovávat a uchovávat bezpečně a s ohledem na ochranu osobních údajů. V neposlední řadě lze zmínit transparentnost, jež je základem důvěryhodného vědeckého procesu a v závislosti na tom, jaký výzkum je prováděn, také ochranu zvířat/životního prostředí (měli bychom minimalizovat zátěž, kterou mohou zvířata zažívat v průběhu výzkumu). A nakonec, pokud je výzkumník odpovědný, uvědomuje si možné důsledky své práce, a podle toho výzkum vede. Otázka rodiny a partnerství je obecně citlivé téma, o kterém nemusí být každý zcela otevřený. Z tohoto

důvodu byla zcela vynechána otázka na intimní život, (který je ale taktéž nedílnou součástí této problematiky) a k respondentům bylo bez výjimek přístupováno citlivě a s ohledem na jejich soukromí. Vědomí složitosti a rozmanitosti tématu vedlo k dodržování vysokých etických standardů během celého výzkumu.

4 ANALYTICKÁ ČÁST

4.1 Děti

V úvodním okruhu bylo zjištěno, že téměř všichni respondenti, bez ohledu na konkrétní důvody rozvodu, vykazovali značnou shodu v přístupu k otázkám týkajícím se jejich dětí. Přestože dynamika manželských vztahů byla často složitá a zatížená konflikty mezi partnery, otázky spojené s péčí o děti a výchovou po rozvodu byly oblastí, kde respondenti dokázali najít společnou řeč a účinně kooperovat. V rozhovorech bylo zdůrazněno, že obavy o blaho a stabilní vývoj dětí během a po rozvodu byly prioritou pro oba rodiče. Respondenti se snažili minimalizovat dopad rozvodu na své děti, což se projevovalo jak ve způsobu komunikace o rozvodu s dětmi, tak v úsilí o zachování konzistence ve výchově. Tato shoda v přístupu k dětem svědčí o vzájemné odpovědnosti a prioritě, kterou oba rodiče, bez ohledu na své osobní neshody, věnovali pohodě svých dětí v průběhu rozvodového procesu a jeho následků. V kontextu rozvodových procesů často vyniká obava o emocionální a psychologickou pohodu dětí, která může být zasažena změnami ve struktuře rodiny. Respondenti z obou pohlaví vyjadřovali silný zájem o to, aby byly dopady na děti co nejmenší. V rozhovorech bylo často zdůrazňováno, že i když rozhodnutí o rozvodu bylo těžké a bolestivé pro dospělé, prioritou bylo zachovat pro děti stabilní a podpůrné prostředí. To se projevovalo ve snaze udržet rutinní činnosti a výchovné struktury, stejně jako v otevřené komunikaci s dětmi o změnách, které se v rodině dějí, s cílem pomoci jim lépe porozumět situaci a adaptovat se na ni.

Dalším důležitým aspektem, který respondentům pomáhal udržet konzistenci ve výchově, byla snaha o spolupráci a vzájemnou komunikaci mezi bývalými partnery ohledně výchovných rozhodnutí. Navzdory osobním neshodám a konfliktům, které často vedly k rozvodu, mnozí respondenti uznávali význam společného rozhodování v záležitostech týkajících se dětí. Tento přístup nejenže přispěl k lepší emocionální stabilitě dětí, ale také podporoval formování zdravého a funkčního rodičovského partnerství po rozvodu.

Z této analýzy vyplývá, že i v situaci rozvodu, která je často plná emocionálních a praktických výzev, může shoda na prioritách týkajících se blaha dětí sloužit jako základ pro efektivní spolupráci mezi rodiči. To má klíčový význam pro zajištění, že děti mohou i nadále růst ve stabilním prostředí, a to navzdory změnám ve struktuře jejich rodiny. Tato zjištění otevírají důležité implikace pro poradce a terapeuty pracující s rodinami

procházejícími rozvodem, kteří by měli podporovat a posilovat rodičovskou spolupráci jako klíčový prvek v procesu adaptace rodiny na novou životní situaci.

4.2 Komunikace

Z výsledků rozhovorů vyplynulo, že způsob komunikace a úroveň vzájemného porozumění měly značný vliv na rozhodnutí o rozvodu u většiny respondentů. Respondenti často uváděli, že jejich očekávání podpory a porozumění od partnera byla v průběhu vztahu nesplněna, což vedlo k frustraci a pocitům odcizení. Co se týče řešení konfliktů, výzkumná data ukázala, že neschopnost efektivně řešit vzniklé spory byla klíčovým faktorem ve formování rozhodnutí o rozvodu. Mnoho respondentů popisovalo situace, kde se konflikty opakovaly bez efektivního řešení, což časem erodovalo vzájemné pouto a důvěru ve vztahu. V několika případech respondenti zmínili, že i když byly jejich způsoby komunikace a řešení konfliktů na počátku vztahu adekvátní, během let se tyto dovednosti ztratily nebo se ukázaly být nedostatečné pro řešení hlubších a komplexnějších problémů, které vztah postihly. Shoda mezi respondenty byla zaznamenána zejména v tom, že nedostatek otevřené a účinné komunikace byl percepcí všech dotázaných jako hlavní příspěvek k narušení manželského vztahu. Tento faktor se ukázal být klíčový bez ohledu na gender, ovšem rozdíly se ukázaly ve vnímání. Případ Jiřího a Terezy poskytuje příklad, jak rozdílné vnímání situace může vést k vážným neshodám a nakonec i k rozvodu.

Jiří toto téma okomentoval takto: „Často jsem měl pocit, že když se snaží mě upozornit na to, co všechno doma dělá, a jak by chtěla, abych se víc zapojil, tak to pro mě znamená víc útok než pomocnou ruku, chápeš? Možná jsem někdy nereagoval dobře, ale v těch chvílích jsem se cítil jako bych nebyl dost dobrý. Měl jsem pocit, že moje snaha v práci, snaha vlastně přinést peníze domů není dostatečně oceněná, ale moje práce je prostě těžká.“

Jiří vnímal hádky převážně jako útok na svou osobu, což je postoj, který se ve vzorcích mužského chování objevoval častěji. Měl pocit, že je bezdůvodně kritizován a požadavky na něj jsou přehnané. Naproti tomu Tereza v hádkách viděla prostředek k řešení problémů. Snažila se upozornit na to, že se cítí být přetížena péčí o domácnost a děti, a očekávala od Jiřího větší zapojení. V této oblasti z analýzy vyplývá, že zatímco ženy mají tendenci vnímat komunikaci v konfliktech jako nástroj k dosažení vzájemného porozumění a řešení situace, muži často pocítují, že jsou konfrontováni či dokonce osobně napadáni. Z výpovědí vyplývá, že schopnost komunikovat a vyjádřit osobní potřeby a očekávání je fundamentální pro udržení zdravého a funkčního vztahu. Také

v případě Lukáše a Veroniky tomu nebylo o moc jinak, i tento pár zažíval rozkol v oblasti porozumění a komunikace.

Lukáš: *„Manželka prostě nedovedla pochopit, že mám velice sedavý zaměstnání, který jsem navíc vykonával doma, neustále měla za to, že moje práce je záležitostí krátkodobou ve smyslu pracovní doby a nadávala mi, že se prej nedostatečně věnuju dětem. Nikdy jsem to moc nechápal, vzhledem ke skutečnosti, že ona byla často pryč. Říkal jsem si, že spíš mohla bejt ráda za to, že já jsem s těma dětma doma. Neměla pochopení a byla často agresivní, zatímco já ho měl asi moc, nevyhnutelně to muselo dojít k tomuhle.“*

4.3 Sociální kontext

U třetího okruhu z výsledků vyplynulo, že vnější tlak byl zaznamenán převážně u žen, které velmi často cítily společenské očekávání udržet manželství za každou cenu, což jim přidávalo dodatečný emocionální náklad. Muži, naopak, uváděli menší vnímání tlaku okolí v kontextu ukončení manželství. Co se týče podpory ze strany rodiny a přátel, zatímco muži často referovali o spíše neutrálním až distancovaném přístupu jejich sociálního okolí, ženy většinou zaznamenaly významnou podporu, která jim pomáhala zvládat rozvodové trauma. Tato podpora zahrnovala jak emoční útěchu, tak praktickou pomoc. Tato pozorovaná rozdílnost může být důležitým indikátorem toho, jak genderově specifické role a očekávání mohou ovlivnit způsob, jakým jednotlivci přistupují k rozvodovému procesu a jak jsou v tomto procesu podporováni. Analyzovaná data ukazují, že sociální kontext a vnímání společenských tlaků a podpory můžou významně ovlivnit zkušenost a rozhodování o rozvodu, přičemž tyto faktory mohou být silně ovlivněny genderovými rozdíly. Zejména ženy zaznamenaly silný společenský tlak směřující k udržení manželství i v případě, že byly vztahy nezdravé nebo nešťastné. Tento tlak často pocházel nejen ze strany rodiny, ale i širšího sociálního okolí, včetně přátel a kolegů.

Lucie: *„Hodněkrát jsem slyšela, že bych se měla "víc snažit" nebo "dát tomu ještě šanci", i když bylo zřejmé, že ten vztah prostě není zdravěj a přináší víc bolesti než štěstí.“*

Emocionální náklad spojený s očekáváním, že žena "udrží rodinu pohromadě" bez ohledu na osobní újmu, může výrazně ztížit rozhodnutí o rozvodu a přidávat další vrstvu stresu a viny na již tak emočně náročnou situaci. Naproti tomu muži často uváděli, že vnímají menší sociální tlak ohledně ukončení manželství. Toto může být částečně způsobeno tradičními genderovými stereotypy, které muže méně spojují s rolí "udržovatele

domácnosti". Muži mohou cítit menší společenskou zodpovědnost za udržení manželství, což může učinit rozhodnutí o rozvodu emocionálně méně náročným. Avšak, tato menší míra vnímaného tlaku může zároveň vést k menší dostupnosti emocionální podpory ze strany okolí, což bylo některými muži uváděno jako faktor ztěžující adaptaci na nové životní okolnosti po rozvodu. Co se týče podpory ze strany rodiny a přátel, ženy často hlásily, že získaly značnou emoční a praktickou podporu, která jim pomáhala zvládat rozvodové trauma. Tato podpora zahrnovala útěchu, povzbuzení, praktickou pomoc v péči o děti, a často i asistenci při vyhledávání právních a terapeutických služeb. Naopak, muži popisovali spíše distancovaný přístup jejich sociálního okolí, což může být důsledkem kulturních očekávání, která muže častěji staví do pozice, kde se očekává, že si poradí sami bez vyhledání podpory.

Tato pozorovaná rozdílnost v dostupnosti a typu podpory může být klíčová pro pochopení, jak různě muži a ženy rozvod zvládají. Rozdíly v sociálním vnímání a podpoře jsou tedy důležitými faktory, které by měly být zváženy při poskytování pomoci osobám procházejícím rozvodem. Je jasné, že genderově specifické zkušenosti v rozvodovém procesu vyžadují cílené strategie podpory, které zohledňují tyto rozdíly a pomáhají jednotlivcům účinněji navigovat touto životní změnou.

4.4 Hádky

Ve čtvrtém okruhu získané odpovědi odhalily, že muži často uváděli komunikační problémy jako hlavní motivační faktory pro rozvod. V jejich pohledu byly tyto problémy často spojeny s nedostatečným oceněním jejich úsilí ve vztahu nebo s pocitem, že jejich potřeby nejsou partnerkou adekvátně vnímány. V reakci na tyto situace muži popisovali snahu o interní zpracování emocí a vyhledání podpory mimo rodinné kruhy. Na druhé straně, ženy často zmínily hádky a konflikty spojené s domácími pracemi a výchovou dětí jako klíčové faktory vedoucí k rozvodu. Tyto konflikty byly často způsobeny rozdílnými očekáváními v roli muže a ženy v domácnosti a rozdíly v přístupu k rodičovství. Ženy zdůrazňovaly emocionální zátěž, kterou prožívaly v důsledku těchto neshod, a ve svých odpovědích vykazovaly tendenci více sdílet své emocionální zážitky s přáteli, rodinou nebo skrze terapeutické sezení. Muži často uváděli, že hlavním důvodem pro rozvod byly komunikační problémy. Tito respondenti popisovali situace, kde se cítili nedocenění a nevidění svými partnerkami co se týče jejich úsilí a přínosu k vztahu. Toto vnímání následně vedlo k frustraci a pocitu izolace, protože se domnívali, že jejich emocionální

potřeby a očekávání nejsou partnerkami plně pochopeny nebo respektovány. V reakci na tyto problémy muži často hledali způsoby, jak zpracovat své emoce mimo rodinné prostředí, například skrze sport, koníčky nebo sociální aktivity, což jim umožnilo získat podporu a porozumění mimo kontext jejich manželství.

Na druhé straně, ženy ve výzkumu často uváděly, že klíčové problémy vedoucí k rozvodu byly spojeny s hádkami a neshodami. Tyto konflikty pramenily z rozdílných očekávání spojených s genderovými rolemi v domácnosti. Ženy popisovaly těžkou emocionální zátěž vyplývající z těchto neshod, která byla často zesílena pocitem, že jejich úsilí a potřeby nejsou doma dostatečně oceněny nebo podporovány. V reakci na tyto situace ženy často hledaly emoční podporu u své rodiny, přátel nebo odborných terapeutů, což jim poskytovalo prostor pro vyjádření svých pocitů a zkušeností, a zároveň jim pomáhalo najít strategie, jak se vyrovnat s výzvami v jejich osobním a rodinném životě. Byl zaznamenán případ manželského páru Petra a Petry, který ilustruje další aspekty rozdílného vnímání potřeb a komunikace mezi partnery. Zatímco Petra vyjádřila potřebu pro emocionální podporu a přítomnost manžela v náročných situacích, narazila především na mlčení a nedostatek empatie ze strany svého manžela.

Petra popsala své zkušenosti těmito slovy: „Cítila jsem, že potřebuju jeho přítomnost a podporu ve stresujících situacích, ale často jsem se cítila opuštěná a nepodpořená. Když jsem se snažila mluvit o svých pocitech a potřebách, často jsem narazila na zeď mlčení a bohužel i teda nedostatek empatie, kterou já ale potřebuju hodně, kor od manžela.“

Tento případ ukazuje, jak nedostatečná komunikace a neschopnost vyjít vstříc emocionálním potřebám partnera mohou vést k pocitu odcizení a nakonec k rozvodu. Z analýzy této oblasti vyplývá, že absence empatie a aktivního naslouchání může významně přispívat k rozpadu manželských vztahů. Tato zjištění podporují nutnost zaměřit se v párové terapii na zlepšení komunikačních dovedností a vzájemného porozumění emocionálním potřebám obou partnerů. Tato problematika je úzce propojena s hádkami a konflikty, což se ukázalo ve dvou případech, kde byla shoda mezi bývalými partnery ohledně významu této problematiky. Ženy ve zkoumaných případech často apelovaly na své partnery o pomoc v domácnosti, zatímco muži tuto pomoc odmítali s odvoláním na tradiční genderové role, což považovali za důvod, proč není zapotřebí se domácími pracemi více zabývat. Toto vnímání často vedlo k neporozuměním

a zvýšenému napětí. V rozhovorech se dvěma páry, které se shodly na tom, že se vzaly příliš mladé, vyplývá, že sňatek ve velmi nízkém věku s sebou přinesl řadu problémů. Oba případy ukázaly, že jako mladí lidé nebyli plně připraveni na to, co manželství obnáší, což vedlo k postupnému odcizení, když se jejich životní cíle a hodnoty začaly rozcházet.

Dagmar říká: „Když jsme se brali, byli jsme opravdu mladí. Myslím, že jsme nebyli plně připraveni na to, co manželství obnáší, přeci jenom mně bylo 23 let. Postupem času se snad samozřejmě ukázalo, že máme různé životní cíle, které se začaly stále více rozcházet.“

Pan Josef pomyslně přitakává: „Způsoby, jak jsme chtěli žít a vychovávat naše dítě se lišily, nakonec jsme teda oba uznali, že pokračování by bylo pro oba jen dalším zdrojem neštěstí, byli jsme ještě mladý a chtěli jsme si užívat, hlavně asi já. Nevím, jak jsme si tenkrát mohli myslet, že je to pro nás ideální.“

Nečekaným zjištěním byla také otázka nevěry. Dva respondenti nezávisle na sobě uvedli, že podváděli své protějšky, což slouží jako další ukázka složitosti rozpadu manželských vztahů a různorodosti příčin, které k rozvodu mohou vést. V jednom případě se rozvedl/a nevěrný/á, v druhém případě se rozvedl/a podvedený/á. Následující ukázka výpovědi byla pro zachování soukromí ještě více anonymizována, v přepisu není specifikováno pohlaví jedince.

4.5 Individuální prožívání

V pátém okruhu psychologické a emocionální dopady rozvodu také vykazovaly genderové rozdíly. Zatímco muži často popisovali pocit osvobození a úlevy po rozvodu, ženy měly tendenci popisovat složitější emoční zápas, včetně pocitů viny, selhání a obav o budoucnost, zejména pokud byly děti součástí rodiny. Tato zjištění podtrhují, jak rozdílné sociální a kulturní očekávání vůči mužům a ženám mohou ovlivnit individuální zkušenosti a prožívání rozvodového procesu. Muži často vyjadřovali, že po rozvodu pociťují určitou míru osvobození a úlevy.

Luboš: „Tak konečně jsem si moh koupit tu motorku, moh jsem najednou být kde jsem chtěl a kdy jsem chtěl. A bez jakýhokoli špatného pocitu.“

Tento pocit může být částečně způsoben kulturními očekáváními, která muže méně svazují s rodinnými a emocionálními záležitostmi, což jim umožňuje rychlejší "emocionální odpojení" od manželských problémů. Muži mohou také cítit, že po rozvodu mají více sociálního přijetí k novým začátkům, což může zmírnit některé z emocionálních dopadů, které rozvod přináší.

Na druhé straně, ženy často popisují, že prožívají složitější a emočně náročnější proces zotavení z rozvodu. Tento rozdíl může být částečně způsoben sociálními a kulturními očekáváními, která na ženy kladou větší důraz na udržování rodinné soudržnosti a emocionální pohody. Ženy mohou pociťovat větší míru viny a selhání, zejména když jsou v rodině děti, jelikož společnost často očekává, že ženy budou hlavními oporami rodiny. Tyto pocity mohou vést k hlubokým obavám o budoucnost a mohou ztížit proces emocionálního zotavení. Tyto rozdíly v emocionálních dopadech rozvodu mezi muži a ženami naznačují potřebu genderově citlivých přístupů v terapii a poradenství. Je důležité, aby odborníci, kteří pracují s jednotlivci procházejícími rozvodem, rozuměli těmto rozdílům a adaptovali své metody tak, aby reflektovaly specifické emocionální potřeby a výzvy každého pohlaví. Pochopení těchto rozdílů může pomoci vytvořit podpůrnější a efektivnější prostředí pro zotavení a osobní růst po rozvodu, což umožní jednotlivcům lépe se vyrovnat s jeho důsledky a postavit se s větší jistotou k budoucím vztahům.

4.6 Praktické aspekty

V šestém okruhu byly zkoumány praktické aspekty rozvodu, zejména jeho dopady na pracovní život a finanční stabilitu respondentů, stejně jako majetkové vyrovnání. Analýza odpovědí ukázala, že rozvod měl významný vliv na obě tyto oblasti, přičemž zkušenosti se lišily mezi jednotlivými respondenty i mezi pohlavími. Většina respondentů, bez ohledu na pohlaví, uvedla, že rozvod měl negativní dopad na jejich pracovní život a finanční stabilitu. U mužů byly tyto dopady často spojeny s nároky na alimenty a majetkové dělení, které znamenaly významné finanční zatížení. Muži také často hovořili o narušení pracovní koncentrace a snížení pracovní efektivity. Ženy naopak zdůrazňovaly narušení kariéry z důvodů potřeby většího zapojení do péče o děti a reorganizace domácnosti, což mělo za následek snížení příjmů a někdy i potřebu hledat nové zaměstnání nebo příležitosti pro přivýdělek. Co se týče majetkového vyrovnání, odpovědi naznačovaly, že průběh těchto jednání byl často složitý a emocionálně náročný

pro obě strany. Mnoho respondentů popisovalo tento proces jako konfliktní a stresující, což bylo často způsobeno neshodami ohledně spravedlivého rozdělení majetku. Zde byly zaznamenány genderové rozdíly ve vnímání toho, co je "spravedlivé" - zatímco muži často vnímali finanční vyrovnání jako nepřiměřené zatížení, ženy ho často považovaly za nezbytné pro zajištění finanční bezpečnosti pro sebe a své děti. Analýza tak poukázala na složitost rozvodu z praktického hlediska a na to, jak společenské a ekonomické faktory ovlivňují způsob, jakým muži a ženy rozvod prožívají a zvládají. Tyto zjištění zdůrazňují potřebu poskytovat cílenou podporu a poradenství, která zohledňuje specifické potřeby jednotlivců na základě jejich genderové a sociálně-ekonomické situace.

4.7 Budoucnost

V sedmém okruhu byla zkoumána perspektiva respondentů na budoucí partnerské vztahy a to, jak rozvod ovlivnil jejich očekávání a přístupy k novým svazkům. Získané odpovědi odhalily, že rozvod měl výrazný vliv na změnu postojů k manželství a partnerským vztahům, přičemž se tato změna lišila v závislosti na pohlaví respondentů.

Mnoho mužů vyjádřilo po rozvodu skepsi k dalšímu manželství a uvedlo, že by v budoucnu upřednostnili méně formální vztahy nebo delší období nezávislosti před znovusňatkem. Tyto odpovědi reflektovaly obavy z opakování finančních a emocionálních ztrát spojených s rozvodem. Muži často mluvili o potřebě větší jasnosti a upřímnosti v komunikaci s budoucím partnerem, aby předešli nedorozuměním a konfliktům, které vedly k jejich rozvodu. Ženy naopak častěji hovořily o tom, že rozvod zvýšil jejich očekávání vůči budoucím vztahům, zejména co se týče emocionální podpory, společného rozhodování a sdílení domácích povinností. Mnohé zdůraznily potřebu větší rovnosti a respektu v jakémkoliv budoucím vztahu a vyjádřily přání pro hlubší emoční propojení a lepší porozumění s partnerem.

Ve vztahu k otázce, co pomohlo respondentům orientovat se v novém životě po rozvodu, muži i ženy uváděli různé zdroje podpory, což již bylo zmíněno v jiných okruzích. Muži často tedy zmiňovali aktivity jako sport, koníčky nebo práci, které jim pomohly vyplnit prázdnotu po rozvodu a poskytly prostor pro osobní rozvoj. Ženy častěji hovořily o podpoře ze strany rodiny a přátel, společenských skupin, nebo profesionální terapie, které byly klíčové pro jejich emocionální uzdravení a adaptaci na novou životní situaci. Tyto rozdíly v odpovědích naznačují, že zkušenosti s rozvodem a strategie zvládání

následků se mohou výrazně lišit v závislosti na genderu, což má důležité implikace pro poskytování cílené podpory a poradenství v porozvodové fázi života.

4.8 Postoj po rozvodu

V osmém okruhu byl zkoumán postoj respondentů k jejich vlastnímu rozhodnutí o rozvodu, a to jak z hlediska načasování, tak celkové jistoty s odstupem času. Tato analýza pomáhá lépe porozumět, jak jednotlivci zvládají a reflektují tuto zásadní životní událost v delším časovém horizontu. Většina respondentů, bez ohledu na pohlaví, vnímala své rozhodnutí o rozvodu jako správné a ve správný čas. Mnozí uvedli, že ačkoliv bylo rozhodnutí emocionálně náročné, s odstupem času si uvědomili, že to byla nezbytná volba pro jejich osobní blaho a rozvoj. Toto vnímání bylo často spojeno s uvědoměním, že přetrvávající problémy ve vztahu by nebyly udržitelné nebo řešitelné na dlouhodobé bázi. K otázce lítosti svého rozhodnutí o rozvodu, zde byly zaznamenány určité genderové rozdíly. Muži častěji vyjadřovali občasné pochybnosti o rozvodu, zejména pokud to ovlivnilo jejich vztahy s dětmi nebo finanční situaci. Ženy méně často vyjádřily lítost nad svým rozhodnutím, což zdůrazňujíc mimo jiné zlepšení v osobním životě a větší pocit emocionální svobody a sebeurčení, což vyvážilo počáteční výzvy rozvodu.

4.9 Poznatky

V posledním okruhu byly zkoumány osobní poznatky a pocity, které respondenti získali během a po rozvodovém procesu. Dále byla zjišťována délka trvání jejich manželství, aby bylo možné lépe porozumět kontextu jejich zkušeností. Respondenti obou pohlaví často hovořili o tom, že rozvodový proces přinesl mnoho nových poznatků o sobě samých, zejména co se týče jejich odolnosti, přístupu k řešení konfliktů a potřeb v partnerských vztazích. Muži i ženy uváděli, že se naučili lépe identifikovat své osobní hranice a pochopili význam komunikace a vyjednávání ve vztazích. Mnozí také uvedli, že se stali sebevědomějšími a nezávislejšími. Co se týče pocitu osobního růstu nebo selhání, odpovědi se lišily. Někteří respondenti, zejména ženy, uvedli, že i přes počáteční bolest a výzvy považují rozvod za katalyzátor osobního růstu a nových začátků. Tyto ženy často mluvily o zvýšené sebedůvěře a lepší schopnosti formulovat a prosazovat své potřeby.

Radka: „Rozvod mi dal prostor a důvod se zamyslet nad tím, jak prosazovat svoje potřeby. Naučila jsem se stát si za svým, za což jsem strašně ráda. Schopnost asertivity se podle mě dost podceňuje.“

Na druhé straně, někteří muži popisovali pocit selhání, zejména pokud rozvod negativně ovlivnil jejich vztahy s dětmi nebo finanční situaci. Tyto pocity byly často spojeny s vnímáním ztráty rodinného života, který považovali za důležitý aspekt své identity.

Délka trvání manželství se lišila, ale mnozí respondenti uvedli, že délka manželství ovlivnila jak jejich zkušenosti v rozvodovém procesu, tak i jejich schopnost adaptace na život po rozvodu. Respondenti, kteří byli ve vztahu delší dobu, často vyjádřili, že rozvod přinesl výraznější změnu v jejich životním stylu a identitě. Bylo také zaznamenáno důležité téma domácích prací a jejich rozdělení. Tato problematika je úzce propojena s hádkami a konflikty, což se ukázalo ve dvou případech, kde byla shoda mezi bývalými partnery ohledně významu této problematiky. Ženy ve zkoumaných případech často apelovaly na své partnery o pomoc v domácnosti, zatímco muži tuto pomoc odmítali s odvoláním na tradiční genderové role, což považovali za důvod, proč není zapotřebí se domácími pracemi více zabývat. Toto vnímání často vedlo k nepochopením a zvýšenému napětí. Nečekaným zjištěním byla také otázka nevěry. Dva respondenti nezávisle na sobě uvedli, že podváděli své protějšky, což slouží jako další ukázka složitosti rozpadu manželských vztahů a různorodosti příčin, které k rozvodu mohou vést. Výzkum Amata a Previti, 2003, zdůrazňuje, že nevěra může způsobit emocionální otřesy a napětí v manželství, což posiluje platnost bojů účastníka. V jednom případě se rozvedl/a nevěrný/á, v druhém případě se rozvedl/a podvedený/á. Následující ukázka výpovědi byla pro zachování soukromí ještě více anonymizována, v přepisu není specifikováno pohlaví jedince.

„Já ti jako řeknu úplnou pravdu jo, já jsem nechtěl/a, aby to zašlo takhle daleko, ani nedovedu říct, proč jsem to udělal/a. Asi mi prostě ta osoba tenkrát přinesla něco, co mi chybělo. Neřeknu ale o co jde, ani to nedokážu říct.. No a jestli toho lituju... určitě jo. Ne z hlediska toho partnerství, protože jsem s x nakonec nechtěl/a být, ale z toho mezilidského, je mi na nic ze sebe. Už se k tomu ale dokážu přiznat a uznat, že to rozhodně nebylo čestný.“

Z těchto zjištění vyplývá, že při řešení problémů v manželství je klíčové zohlednit jak genderové rozdíly v přístupu k domácím pracím, tak i zralost a životní zkušenosti jedinců před vstupem do manželství. Rovněž odhaluje, že nevěra může být symptomem hlubších problémů v manželských vztazích.

5 Závěr

V průběhu této bakalářské práce byla provedena podrobná analýza rozdílů v důvodech rozvodu mezi muži a ženami na základě rozhovorů s bývalými partnery. Klíčovými tématy, která se vynořila z těchto rozhovorů, byly komunikace, emocionální potřeby, rozdělení domácích prací, věk při uzavření manželství a nevěra. Ku překvapení ovšem ani u jednoho bývalého páru nepřišla řeč na děti, respektive v žádném manželství příliš neřešili problémy ve výchově dětí. Ovšem povolání respondentů hrálo velkou roli. Zaměstnání, které respondent vykonává, přímo souvisí s tím, jak vnímá určitá řešení ve vztahu a jak se v něm chová. U několika respondentů bylo toto zjištění jasně znát. Tato zjištění poskytují cenný vhled do složitosti mezilidských vztahů a faktorů vedoucích k rozpadu manželství.

První a zásadní rozdíl mezi muži a ženami v kontextu rozvodu se týká komunikace a vnímání konfliktů. Muži často vnímají konflikty jako osobní útoky a mají tendenci se v hádkách bránit nebo uzavírat. Ženy naopak konflikty a hádky často považují za příležitost k vyjasnění nedorozumění a hledání společného řešení. Toto zjištění zdůrazňuje potřebu lepšího porozumění mezi partnery a význam efektivní komunikace v manželském vztahu.

Druhým významným tématem je emocionální podpora, kde ženy častěji vyjádřily pocit nedostatku empatie a opory ze strany svých mužských partnerů. Tento nedostatek se ukázal být často klíčovým faktorem vedoucím k odcizení a postupnému rozpadu vztahu. Výzkum poukázal na nutnost vzájemného naslouchání a emocionálního propojení, které může významně přispět k stabilitě a spokojenosti v manželství.

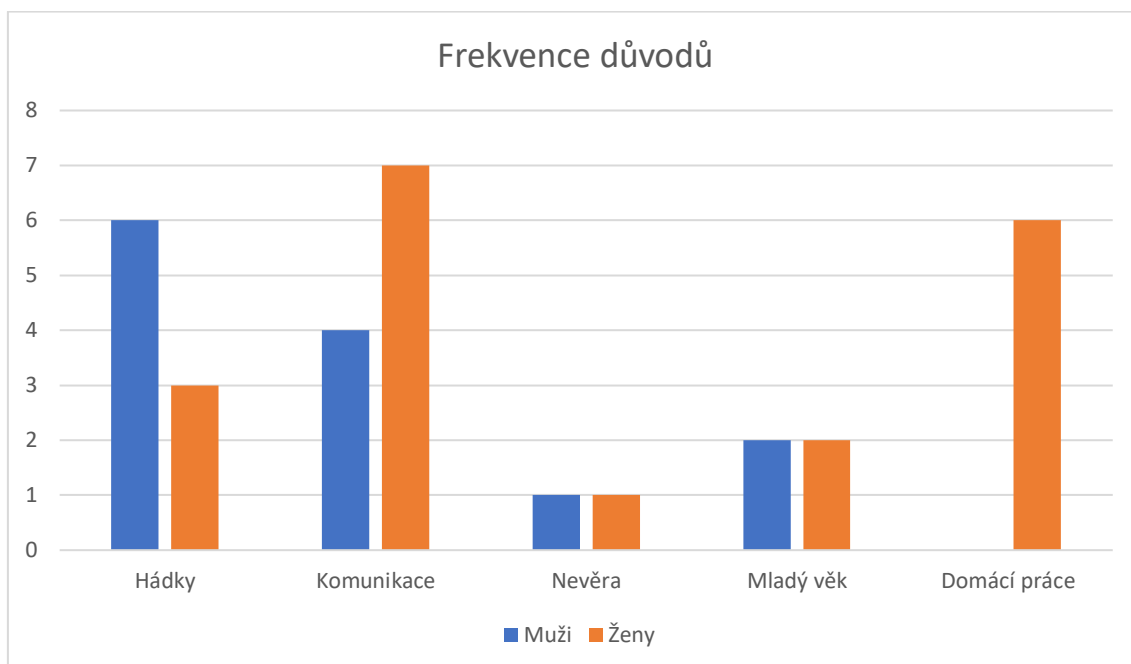
Třetím faktorem jsou domácí práce a jejich rozdělení, které v některých případech vedly k vážným sporům z důvodu rozdílných očekávání v genderových rolích. Ženy, které se cítily přetíženy péčí o domácnost a děti, očekávaly od svých partnerů větší zapojení, což v některých případech nebylo muži akceptováno. Tato problematika je příkladem, jak tradiční genderové role mohou ovlivnit dynamiku vztahu a vést k jeho destabilizaci. V jádru této debaty o neplacené práci v domácnosti je důležité pochopit, že nejde jen o dělení domácích povinností, ale o hlubší otázky rovnosti, uznání a vzájemného respektu mezi partnery. Často se stává, že muži mohou cítit, že jsou neprávem atakováni, když se diskutuje o rozdělení domácích prací, protože tradiční společenské normy je nevybízely k aktivní účasti na těchto činnostech. Na druhou stranu, ženy se mohou cítit nepochopeny,

protože i přes větší zapojení do pracovního procesu stále nesou hlavní břemeno domácích povinností.

Řešení tohoto sporu by mělo začít otevřeným dialogem mezi partnery, kde obě strany mohou vyjádřit své pocity a očekávání bez obvinění nebo výčitek. Je důležité, aby si oba partneři uvědomili, že domácí práce by měla být rozdělena spravedlivě, s ohledem na časové možnosti a schopnosti každého, a že každý příspěvek je cenný a důležitý.

Čtvrtým zjištěním byl vliv mladého věku při uzavření manželství, který může být spojen s nedostatkem životní zkušenosti a nezralostí v řešení vztahových problémů. Páry, které uzavřely manželství ve velmi mladém věku, často později zjistily, že se jejich životní cíle a potřeby rozcházejí, což vedlo k postupnému odcizení. Posledním, ale neméně důležitým tématem, je nevěra, která byla v některých případech přímou příčinou rozvodu. Nevěra může být vnímána jako symptom hlubších problémů v manželském vztahu, jako jsou nedostatečná komunikace, emocionální vzdálenost nebo nespokojenost s uspořádáním vztahu. Na základě shromážděných dat je rovněž zřejmé, že předčasné manželství může představovat značné riziko pro stabilitu vztahu. Vzdělávání mladých lidí o významu manželství a důležitosti zralého rozhodování může přispět k snížení počtu rozvodů mezi mladými páry. Toto vzdělávání by mělo zahrnovat diskuse o emocionální zralosti, finanční stabilitě a společných životních cílech, které jsou zásadní pro dlouhodobě úspěšné a harmonické manželství. Podpora ze strany širší komunity a rodiny je také nezbytná. Vytváření silných sociálních sítí, které mohou nabídnout jak emocionální, tak praktickou podporu, může významně přispět k zvládnutí stresů spojených s manželstvím a rodičovstvím. Komunitní zdroje, jako jsou poradenské služby a terapeutické programy, by měly být dostupnější a měly by být aktivně propagovány jako součást preventivní péče o manželské páry. Především u žen bylo řečeno více důvodů, kterým přikládaly velkou váhu, neboť probíraná témata jsou protkaná, a tak jde hlavně o to, jak je respondenti pojmenují. Zajímavostí je, absenci pomoci v domácnosti a neplnění domácích prací braly jako důvod k rozvodu pouze ženy (viz graf 2). Závěrem lze říci, že pochopení komplexních vzájemných vztahů a potřeb ve vztahu je klíčové pro jejich udržení a rozvoj. Závěr poukazuje také na nutnost vzdělávání mladých lidí o významu manželství a důležitosti zralého rozhodování, které by mohlo pomoci snížit počet rozvodů mezi mladými páry. Výsledky této práce by mohly sloužit jako základ pro další výzkum a jako

praktický návod pro terapeuty, manželské poradce a samotné partnery, jak lépe rozumět a řešit běžné problémy, které mohou vést k rozvodu.

Graf 2 Hlavní důvody rozvodu

5.1 Informace o výzkumném vzorku

1. pár – Martin (38 let, zubař) + Katka (35 let, učitelka) – vztah trval 10 let, mají 2 děti – Praha
2. pár – Jiří (42 let, policista) + Tereza (40 let, lékařka) – vztah trval 20 let, mají 3 děti – Praha
3. pár – Josef (30 let, vychovatel) + Dagmar (28 let, ekonomka) – vztah trval 5 let, mají 1 dítě – Trutnov
4. pár – David (45 let, montážní technik) + Radka (40 let, marketingová manažerka) – vztah trval 10 let, mají 1 dítě – Praha
5. pár – Lukáš (33 let, grafický designér) + Veronika (31 let, advokátka) – vztah trval 7 let, mají 2 děti – Trutnov
6. pár – Petr (37 let, finanční poradce) + Petra (36 let, sociální pracovníce) – vztah trval 12 let, mají 1 dítě – Hradec Králové

+ Luboš (36 let, zedník) – se ženou byl 6 let, mají 1 dítě / Lucie (40 let, zubní technička) – s mužem byla 10 let, mají 1 dítě – Hradec Králové

6 PŘÍLOHY

Příloha A – ukázka rozhovoru s paní Katkou

A – výzkumník B – respondentka

B: Když přemýšlím o celém tom procesu rozvodu, nejvíc mě děsila myšlenka, jak to všechno ovlivní právě ty děti. Víš, děti jsou tak nějak to nejzranitelnější v celé té situaci, a mojí největší obavou bylo, aby to na ně nemělo příliš negativní dopad. Jako matka jsem chtěla zajistit, aby se cítili stále milováni a v bezpečí, ačkoliv se jejich rodinný život měnil tak dramaticky. První věcí, která mi vrtala hlavou, bylo, jak jim tu změnu vysvětlit. Jak jim sdělit, že se táta s mámou budou rozvádět, ale zároveň to podat tak, aby to pochopili? Věděla jsem, že je to něco, co ovlivní jejich pohled na vztahy a rodinu, a chtěla jsem samozřejmě minimalizovat emocionální újmu, která by z toho mohla plynout. Další věc bylo ujistit se, že si udržej pevný vztah s oběma rodiči. Rozvod může děti často vtáhnout do nějakého konfliktu, kdy si snad myslejí, že musí vybírat mezi maminkou a tatínkem. Člověk se snaží vše udělat pro to, aby se cítili milovaní a podporovaní oběma rodiči, až jim to nakonec může ublížit. A to bylo něco, čemu jsem se opravdu snažila předcházet. Taky jsem se obávala, jaké to bude mít dopad na jejich každodenní život, protože děti potřebují stabilitu a předvídatelnost, a rozvod přináší hodně změn – nový domov nebo domovy, možná změna školy, rozdělený čas mezi rodiči. Jak to všechno zvládnou? To bylo to, co mi vrtalo hlavou, a samozřejmě nejenom mně. Snažila jsem se dělat kroky k tomu, aby obav bylo co nejméně. Komunikace, otevřenost, podpora a láska, ale ano, obavy tam byly a jsou. Jako rodič se snažíš udělat všechno pro to, aby tvé děti byly šťastné a zdravé, a rozvod je něco, co to všechno staví před velkou výzvou. Taky to poznáš ((smích)).

A: ((Smích)) Věřím ti, ale doufám, že ještě chvíli tohle půjde mimo mě. Jak jste teda s dětmi komunikovali o rozhodnutí rozvést se a jaká byla jejich reakce? Jaká vůbec byla tvoje role ve výchově a péči o děti během manželství a jak se tahle role změnila po rozvodu?

B: Ohledně toho, jak jsem komunikovala s našimi dětmi o rozhodnutí se rozvést, to byl opravdu jeden z těch momentů, který mi vyvolal knedlík v krku. Nechtěla jsem, aby se o tom děcka dozvěděly náhodou nebo od někoho jiného, takže jsem se snažila najít ten správný čas a způsob, jak jim to vysvětlit. Sedli jsme si jako rodina a otevřeně a citlivě

jsme o tom mluvili. Snažila jsem se použít slova, který jsou srozumitelný pro jejich věk, a neustále jsem zdůrazňovala, že i když táta a máma už nebudou žít spolu, naše láska k nim zůstane stejně silná a nezměněná. Jejich reakce byly, jak asi můžeš čekat, dost smíšený. Vítkovi bylo 8 let a Míše 7. Byl tam smutek, zmatek a spousta otázek, zejména ohledně toho, co to pro ně bude znamenat každodenně. Ale samozřejmě snažila jsem se jim dát najevo, že všechno bude v pořádku. Bylo to těžké, ale cítila jsem, že je to nutný krok. Co se týče mojí role ve výchově a péči o děti během manželství a jak se to pak změnilo, během manželství jsem byla vždycky aktivně zapojená do jejich života, od domácích úkolů, přes sportovní aktivity, až po rodinné rituály – snažila jsem se být pro ně stále dostupná. Po rozvodu se moje role samozřejmě trochu změnila, hlavně z nějakýho logistickýho hlediska. Když děti tráví čas u táty, snažíme se oba udržet konzistentní přístup k jejich výchově a zajistit, že nezáleží na tom, u koho zrovna jsou. Přizpůsobit se nové dynamice bylo výzvou, ale myslím, že děláme, co je v našich silách, abychom jim poskytlí stabilní a láskyplný prostředí.

A: Mhm, to je určitě dobře... měl způsob vaší společné komunikace s partnerem a vzájemné porozumění vliv na vaše pozdější rozhodnutí o rozvodu?

B: Tohle je otázka, která mě nutí opravdu přemýšlet o všem, co se stalo, a jak jsme se dostali tam, kde jsme dnes. Ano, musím říct, že způsob, jakým jsme spolu komunikovali, a naše schopnost nebo spíše neschopnost porozumět si navzájem, hrála obrovskou roli v našem pozdějším rozhodnutí o rozvodu. Víš, komunikace není jen o tom, co říkáš, ale také o tom, jak to druhý člověk vnímá, jak na to reaguje, a jak ty reaguješ na jeho reakci. A myslím, že v tom jsme selhávali oba. Bylo tam hodně nedorozumění, hodně předpokladů a nepřechteného mezi řádky, co nás postupně dostalo do bodu, kde už jsme nemohli najít společnou řeč. Možná jsme mohli být otevřenější, možná jsme mohli lépe naslouchat, ale teď, když se na to dívám zpětně, vidím, že naše komunikační problémy nebyly jen povrchní nedorozumění; šlo o hlubší nesoulad v našich hodnotách a představách o tom, jak by náš život měl vypadat. A jak se tyto neshody prohlubovaly, stávalo se čím dál tím těžší najít způsob, jak spolu efektivně komunikovat. Myslím, že to byl jeden z klíčových momentů, kdy si vlastně každé z nás začal uvědomovat, že toto už možná není cesta, kterou chceme oba jít.

A: A jaká byla tvoje očekávání partnerovy podpory ve společném životě a jak se tato očekávání později lišila od skutečnosti?

B: Když jsem vstupovala do manželství, moje očekávání ohledně podpory od partnera byly docela vysoký. S tím, že myslím, že jako mnoho lidí, i já jsem měla představu o tom, jak by náš společný život měl vypadat – plný vzájemný podpory, pochopení, a společného řešení všeho, co nám život přinese. Očekávala jsem, že budeme stát při sobě v dobrém i zlém, že si budeme věrní společníci na této cestě životem. Ale jak se ukázalo, realita byla trochu jiná. Co se týká emocionální podpory, čekala jsem, že budeme jeden pro druhého skála – že když jeden z nás bude mít špatný den, ten druhý bude tam, aby naslouchal, utěšoval, nebo prostě jen držel v náručí. Ačkoli se to někdy stávalo, byly chvíle, kdy jsem se cítila osamělá ve svých pocitech a obavách, jako bychom byli spíše paralelními spolubydlíci než partnerským duem. Jedním z klíčových bodů, které mi ukázaly, jak se naše očekávání liší od skutečnosti, byla komunikace. Představovala jsem si, že budeme schopni otevřeně a konstruktivně diskutovat o čemkoli. Realita ale byla taková, že naše komunikace byla často plná nedorozumění a frustrace z obou stran. A právě tohle poznání bylo jedním z prvních signálů, že něco není v pořádku. Takže ano, moje očekávání podpory ve společném životě se v mnohém lišily od skutečnosti. Ačkoli jsme oba vstupovali do manželství s nejlepšími úmysly, někde po cestě jsme ztratili schopnost být tou oporou, kterou jsme jeden pro druhého očekávali, což nakonec přispělo k našemu rozhodnutí jít od sebe.

A: Chápu, to je určitě velký problém, sama bych v něčem takovém asi nedokázala být. No a co se týče vnímání konfliktů a způsobů jejich řešení, přispělo to k rozhodnutí o rozvodu nějak?

B: Jo jasně, myslím určitě, že způsob, jakým jsme vnímali a následně i řešili konflikty, hrál velkou roli v našem rozhodnutí o rozvodu. Víš, na začátku našeho společného života, když jsme narazili na konflikt, snažili jsme se ho vyřešit společně, hledali jsme řešení, který by vyhovovaly oběma. Ale jak čas plynul, naše schopnost konstruktivně řešit konflikty prostě nějak upadla. Začali jsme se bohužel víc vyhejbat konfrontaci, což vedlo k tomu, že spousta věcí zůstala nevyřešených.

7 SEZNAM ZDROJŮ

- LINHART, Jiří, Alena VODÁKOVÁ a Pavel KLENER. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. sv. 1, s. 339. ISBN 80-7184-164-1. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6f6833a0-3624-11e4-8413-5ef3fc9ae867>
- Urban, Lukáš. Sociologie. Praha, 2022. v. 2. Grada. ISBN 978-80-271-3056-6.
- Renzetti, C., M., Curran, D., J. Ženy, muži a společnost. Praha: Karolinum, 2003, s. 20
- Vaughan, D. 1986. *Uncoupling*. New York: Oxford University Press.
- de Graaf, P. M., & Kalmijn, M. (2006). Divorce Motives in a Period of Rising Divorce: Evidence From a Dutch Life-History Survey. *Journal of Family Issues*, 27(4), 483–505. <https://doi.org/10.1177/0192513X05283982>
- Kalmijn, Matthijs & Poortman, Anne-Rigt. (2005). His or Her Divorce? The Gendered Nature of Divorce and its Determinants. *European Sociological Review*. 22. 10.1093/esr/jci052.
- Hewitt, Belinda. "Which spouse initiates marital separation when there are children involved?." *Journal of Marriage and Family* 71.2 (2009): 362-372.
- Fučík, P. (2016). Genderové aspekty rozvodovosti. Co může studium rozvodu nabídnout teoreticky zaměřené sociologii rodiny? Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
- Vohlídalová, M. 2010. „Kdo podává žádost o rozvod a jaké jsou příčiny rozpadu partnerských vztahů?“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 11 (2): 48-56.
- Giddens, A. 1993. *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.
- Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [cit.2011-10-03]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=233&1st=108>
- MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny [2002]. Vyd. 2.. upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. ISBN 80-86429-05-9.

- Giddens, A. (2013). *Sociologie*. Praha: Argo.
- Becker, G. S. 1981. *A Treatise on the Family*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- HETHERINGTON, E. M., KELLY, J. 2003. *For Better or For Worse: Divorce Reconsidered*. New York: W. W. Norton & Company
- Moravcová, L. (2012). *Sociálně psychologické důsledky rozvodu manželství (komparace z aspektu pohlaví)*.
- OAKLEYOVÁ, A.: Pohlaví, gender a společnost. Portál, s.r.o, Praha, 2000, ISBN 80–7178–403–6.
- VÁGNEROVÁ, M.: Vývojová psychologie. Nakladatelství Karolinum, Praha, 2005
- PONĚŠICKÝ, Jan. Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy. 4. vydání. Psyché. V Praze: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-546-6.
- VALDROVÁ, Jana. Gender a společnost: [vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií]. Skripta. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-808-3
- Karsten, H. Ženy – muži, Genderové role, jejich původ a vývoj. Praha: Portál, 2006, s. 24
- Baluchová, Dagmar a Bartošová Alena. *Mámo táto, mně se rozvod taky týká*. Máma a já, září 2009, s. 100-105. ISSN 1801-8769
- Amato, P. R. 2010. "Research on Divorce: Continuing Developments and New Trends." *Journal of Marriage and Family* 72 (3): 650-666, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723>.
- POUPĚTOVÁ, Šárka. *Netrapte se po rozvodu*. Psychologie pro každého. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2046-3.
- Cahn, D. D. (1992). *Conflict in intimate relationships*. Guilford Press.

- Kintanar, N. S. M. (2013). Comparing relationship satisfaction and conflict resolution tactics of Filipino gay, lesbian, and heterosexual individuals in romantic relationships. *Philippine Journal of Psychology*, 46(2), 133-148.
- Raus, P. (2012). *Spojenci namísto protivníků: proces manželského a partnerského konfliktu*. Návrat domů.
- DeVito, J. A. (2001). *Základy mezilidské komunikace*: 6. vydání. Grada.
- Kopecká, I. (2015). *Psychologie 3 díl: učebnice pro obor sociální činnost*. Grada
- Novák, T. (2007). *Hádky v manželství: jak je řešit a předcházet jim*. Grada.
- Lacinová, L. (2012). Konflikty v manželství a partnerství. *Psychologie pro praxi*, (3-4), 9-23. *Research and practice*, 27(3), 259. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.27.3.259>
- Vidal, S., & Vidal-Graf, C. (2007). *Jak se dobře pohádat s partnerem: --aneb, O správném využití zdravé hádky*. Portál.
- Křivohlavý, J. (2008). *Konflikty mezi lidmi* (Vyd. 2). Portál.
- Sierau, S., & Herzberg, P. Y. (2012). Conflict resolution as a dyadic mediator: Considering the partner perspective on conflict resolution. *European Journal of Personality*, 26(3), 221-232. <https://doi.org/10.1002/per.828>
- Medlíková, O. (2012). *Umíme to s konfliktem!: náročné situace a jejich řešení*. Grada.
- Levant, R. F. (1996). The new psychology of men. *Professional psychology*:
- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovick, L. F., & Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and social Psychology*, 60(1), 53.
- Monteiro, N. M., & Balogun, S. K. (2015). Psychosocial predictors of relationship conflict styles as mediated by emotional intelligence: A study of Botswana adults. *Sage Open*, 5(2), <https://doi.org/10.1177/2158244015587558>
- Vybíral, Z. (2009). *Psychologie komunikace* (Vyd. 2). Portál.

Basu, A., & Faust, L. (2013). *Umění úspěšné komunikace: jak správně naslouchat, řešit konflikty a mluvit s druhými lidmi*. Grada.

Overall, N. C., & McNulty, J. K. (2017). What type of communication during conflict is beneficial for intimate relationships?. *Current opinion in psychology*, 13, 1-5.

<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.03.002>

ZAVODSKÁ DVOŘÁKOVÁ, J., *Manželství a rozvody*, s. 23

BAKALÁŘ, Eduard et al. *Průvodce rozvodem: pro všechny zúčastněné*. Praha : Lidové noviny, 1996. ISBN 8071061573.

Flick, U. *An Introduction to Qualitative Research*. 5th ed. Los Angeles, CA: Sage; 2014.

Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2nd ed. Praha, Czechia: Portál; 2008.

Bártlová, S., Hnilicová, H. *Vybrané metody a techniky výzkumu zjišťování spokojenosti pacientů*. 1st ed. Brno, Czechia: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví; 2000.

Morgan, DL. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1st ed. Tišnov, Czechia: Sdružení SCAN; 2001.

Amato, P. R., D. Previti. 2003. „People’s reasons for Divorcing: Gender, Social Class, the Life Course, and Adjustment.“ *Journal of Family Issues* 24 (5): 602-626,

<http://dx.doi.org/10.1177/0192513X03024005002>.

<https://azlegal.cz/pravni-slovník/rozvodove-rizeni/>

<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Manželství>

<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rozvod>

<https://dostupnyadvokat.cz/blog/nesporny-rozvod-co-obnasi>

<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/SCSg>

8 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Sňatky a rozvody – s. 13

Graf 2 – Hlavní důvody rozvodu – s. 46